

תנא דבי אליהו רבה פרק כ

ולא גלגל הקב"ה והביא מלכות אדום לעולם שהחריבו את בית המקדש והגלו את ישראל מארצם אלא בשכרו של עשו שהיה בוכה ומתאנח בשעה שבירך יצחק את יעקב אבינו, ולא גלגל הקב"ה והביא סנחריב לעולם אלא בשכרו של אשור שהיה איש כשר ובו היה עצתו של אברהם אבינו, ולא גלגל הקב"ה והביא נבוכדנצר לעולם אלא בשכרו של אויל מרודך בנו מפני שנהג כבוד לאביו שבשמים ולא גלגל הקב"ה והביא פרס ומדי לעולם אלא בשכרו של כורש שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהחריבו העכו"ם את בהמ"ק ולא גלגל הקב"ה והביא את המן לעולם אלא בשכרו של אגג שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהיה חבוש בבית האסורין ואמר אוי לי שמה יאבד זרעי לעולם מן העולם לכך נאמר ולא יבושו עמי לעולם. ד"א ולא יבושו עמי לעולם אבינו שבשמים יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים ששמו נח באהלונו ושמונו באהלונו אע"פ שהכל שלו והכל מעשה ידיו ותהא לך קורת רוח מישראל עבדיך בכל מקומות מושבותם שאלמלא כתבת לנו שלשים במועצות ודעת עשאוני ח"ו כאדם אכזרי שכל דבריו באכזריות אבל מה עשית לנו בחכמתך ובתבונתך כתבת לנו שלשים במועצות ודעת שנאמר הלא כתבתי לך שלשים במועצות ודעת וגו' (משלי כב) והודעתנו דור פלוני עשה כך טובה ותורה לכן קנסת אותו לטובה ואדם פלוני עשה כך תורתך וכך עשה טובה וקנסת עליו טובה ודור פלוני עשה כך רעה וכך קנסת עליו מיתה לכך נאמר ולא יבושו עמי לעולם:

מסכת ראש השנה דף ג/א

אמר רב חסדא לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי אומות העולם מתשרי מניין שנאמר דברי נחמיה בן חכליה ויהי בחדש כסליו שנת עשרים וגו' וכתוב ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא וגו' מדקאי בכסליו וקרי ליה שנת עשרים וקאי בניסן וקרי ליה שנת עשרים מכלל דראש השנה לאו ניסן הוא בשלמא היאך מפרש דלארתחשסתא אלא האי ממאי דלארתחשסתא דילמא למנינא אחרינא הוא אמר רב פפא שנת עשרים שנת עשרים לגזירה שוה מה התם לארתחשסתא אף הכא לארתחשסתא וממאי דמעשה דכסליו קדים דילמא מעשה דניסן קדים לא סלקא דעתך דתניא דברים שאמר חנני לנחמיה בכסליו אמרן נחמיה למלך בניסן דברים שאמר חנני לנחמיה בכסליו שנת עשרים ויהי בחדש כסליו שנת עשרים ואני הייתי בשושן הבירה ויבא חנני אחד מאחי הוא ואנשים מיהודה ואשאלם על היהודים הפליטה אשר נשאר מן השבי ועל ירושלם ויאמרו לי הנשארים אשר נשאר מן השבי שם במדינה ברעה גדולה ובחרפה וחומת ירושלם מפורצת ושעריה נצתו באש אמרן נחמיה למלך בניסן שנאמר ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא המלך יין לפניו ואשא את היין ואתנה למלך ולא הייתי רע לפניו ויאמר לי המלך מדוע פניך רעים ואתה אינך חולה אין זה כי אם רע לב ואירא הרבה מאד ואומר למלך המלך לעולם יחיה מדוע לא ירעו פני אשר העיר בית קברות אבותי חרבה ושעריה אוכלו באש ויאמר לי המלך על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים ואומר למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה [אל] עיר קברות אבותי ואבננה ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו עד מתי יהיה מהלך ומתי תשוב וייטב לפני המלך וישלחני ואתנה לו זמן מתיב רב יוסף ביום עשרים וארבעה לחדש בששי בשנת שתיים לדריוש וכתוב בשביעי (בשנת שתיים) בעשרים ואחד לחדש ואם איתא בשביעי בשנת שלש מיבעי ליה אמר רבי אבהו כורש מלך כשר היה לפיכך מנו לו כמלכי ישראל מתקיף לה רב יוסף חדא דאם כן קשו קראי אהדדי דכתיב ושיציא ביתא דנא עד יום תלתא לירח אדר די היא שנת שית למלכות דריוש מלכא ותניא באותו זמן לשנה הבאה עלה עזרא מבבל וגלותו עמו וכתוב ויבא ירושלם בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך ואם איתא שנת השמינית מיבעי ליה ועוד מי דמי התם כורש הכא דריוש תנא הוא כורש הוא דריוש הוא ארתחשסתא כורש שמלך כשר היה ארתחשסתא על שם מלכותו ומה שמו דריוש שמו מכל מקום קשיא אמר רבי יצחק לא קשיא כאן קודם שהחמיץ כאן לאחר שהחמיץ מתקיף לה רב כהנא ומי החמיץ והכתיב ומה חשחן ובני תורין ודכרין ואמרין לעלון לאלה שמיא חנטין מלח חמר ומשח כהניא די בירושלם להוא מתיהב להם יום ביום די לא שלו אמר לו רבי יצחק רבי מטונך די להון מהקרבין ניחוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובנוהי ומאן דעבד הכי לאו מעליותא היא והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי

זה צדיק גמור לא קשיא כאן בישראל כאן בעובדי כוכבים ואיבעית אימא מנלן דאחמיץ דכתיב נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת ונפקתא מן בית מלכא תתייב למה ליה **דעבד הכי סבר אי מרדו בי יהודאי איקלייה בנורא אטו שלמה לא עבד הכי והכתיב שלשה טורי גזית וטור כרתות ארזים שלמה עבד מלמעלה ואיהו עבד מלמטה שלמה שקעיה בבנינא איהו לא שקעיה בבנינא שלמה סדייה בסיידא איהו לא סדייה בסיידא** (אמר) רב יוסף ואיתימא רבי יצחק מנלן דאחמיץ מהכא ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו מאי שגל אמר רבה בר לימא

ראש השנה דף ד/א

אמר רבה בר לימא משמיה דרב כלבתא אלא מעתה הא דכתיב ועל מרא שמיא התרוממת ולמאנייא די ביתיה היתיו קדמך ואנת ורברבניך שגלתך ולחנתך חמרא שתין בהון ואי שגל כלבתא היא כלבתא בת משתיא חמרא היא הא לא קשיא דמלפא לה ושתייא אלא מעתה דכתיב בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר ואי שגל כלבתא היא מאי קא מבשר להו נביא לישראל הכי קאמר בשכר שחביבה תורה לישראל כשגל לעובדי כוכבים זכיתם לכתם אופיר ואיבעית אימא לעולם שגל מלכתא היא ורבה בר לימא גמרא גמיר לה ואמאי קרי לה שגל שהיתה חביבה עליו כשגל אי נמי שהושיבה במקום שגל איבעית אימא מנלן דאחמיץ מהכא עד כסף ככרין מאה ועד חנטין כורין מאה ועד חמר בתין מאה ועד בתין משח מאה ומלח די לא כתב וגו' מעיקרא בלא קיצותא והשתא בקיצותא ודילמא מעיקרא לא הוה קים ליה בקיצותא אלא מחוורתא כדשניין מעיקרא.

רש"י ראש השנה דף ג/ב

ויבא חנני - מירושלים בא, שכבר עלו בני הגולה מימות כורש, והיו שם בימיו ובימי אחשורוש, ואתחששתא זהו דריוש שאחר אחשורוש, שנבנה הבית בשנת שתיים לדריוש, והרבה נשאר בבבל, ונחמיה בן חכליה היה שר המשקים למלך בשושן הבירה:
 בששי בשנת שתיים - שניהם בנבואת חגי, נבדק במקרא ולא נמצא כתוב בפסוק שני בשנת שתיים, אך יש לומר שלפסוק של מעלה הימנו קאי, שכתוב בו בשנת שתיים:
 כורש מלך כשר היה - כלומר על שם שהיה כשר קראוהו כורש, ושמו מעיד עליו, לפיכך מנו לו כמלכי ישראל:
 חדא - דאם מניסן מנינן קשו קראי אהדדי:
 באותו זמן לשנה הבאה - על כרחך שביעית היא לו, ממה נפשך:
 וכתוב בעזרא ויבא ירושלם בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך - ואי מנו לו מניסן שמינית היא: ועוד - אכן בדריוש קיימינן, ואת אמרת כורש מלך כשר היה:
 הוא כורש כו' - אף דריוש שאחר אחשורוש נקרא כורש:
 החמיץ - נעשה רשע, כשעלה עזרא כבר החמיץ:
 ומי החמיץ - כשעלה עזרא:
 והכתיב - באגרת ששלח ביד עזרא, לפחות שהיו לו בארץ יהודה:

רש"י ראש השנה דף ד/א

ומה חשחן - כלומר כל מה שחפצים הכהנים תנו להם משלי:
 מטונך - ממשאך, שבאת עלינו להשיבנו, אני משיבך תשובה ראה מה כתוב בה די להון מהקרבין וגו' ומצלין לחיי מלכא למדת שלא לשם שמים עשה כי אם להנאתו:
 הרי זה צדיק גמור - אם רגיל בכך:
 כאן בישראל - שלבו לשמים, ואם מרעין לו בחייו אינו קורא לו תגר, אלא תולה היסורין בעונו, אבל נכרי אם אין מטיבין לו כגמולו קורא תגר:

נדבכין די אבן גלל - כתב ששלח ביד עזרא כתוב בו שורות של אבני שיש שלש בחומות הבית והרביעי של עץ:

כלבתא - למשכב, ובני נח הוזהרו על כך, שנאמר (בראשית ב) והיו לבשר אחד יצאו בהמה וחיה ועוף שאינן נעשין בשר אחד, שאין יולדין מן האדם: בנות מלכים ביקרותיך - מיקרות אותך לעתיד לבא: לעולם שגל - דעלמא מלכתא היא: ורבה בר לימא - להאי שגל דהכא, גמרא גמר לה מרביה דכלבתא הואי: עד כסף ככרין מאה - תנו להם לבוני הבית:

בבלי מסכת מגילה דף טז/ב

נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב

שיר השירים פרשה ה פסקה ה

(א) ה קמתי אני לפתוח לדודי קמתי אני ולא אומות העולם תרגם רבי יעקב בר אבונה קמי ר' יצחק כתיב (עזרא א') ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימן והכהנים והלויים וגו' ליהודה שהוא מלך ובנימן שבית המקדש בחלקו לכהנים מפני העבודה וללויים מפני הדוכן לפתוח לדודי בתשובה וידי נטפו מור מררים דגזר כורש ואמר דעבר פרת עבר דלא עבר לא יעבור א"ר יוחנן כתיב (ישעיה י"ג) חשך השמש בצאתו לוויו הוה קבל ההוא יומא ולא דנחה יצא כורש לטייל במדינה וראה המדינה שוממת אמר מה טיבה של מדינה זו שוממת איכן הם הזהבים איכן הם הכספים אמרי ליה ולא את הוא דגזרת ואמרת כל יהודאין יפקון ויבנון בית מקדשא מנהון דהבים ומנהון כספים הא דסלקין למבנא מקדשא בהיא שעתא גזר ואמר דעבר פרת עבר דלא עבר לא יעבור דניאל וסיעתו וחבורתו עלו באותה שעה אמרו מוטב שנאכל סעודת ארץ ישראל ונברך על א"י עזרא וסיעתו וחבורתו לא עלו באותה שעה ולמה לא עלה באותה שעה עזרא שהיה צריך לברר תלמודו לפני ברוך בן נריה ויעלה ברוך בן נריה אלא אמרי ברוך בן נריה אדם גדול וישיש היה ואפילו בגלקטיקא לא היה יכול להטען אמר ריש לקיש מקודש הבית שלא עלה עזרא באותה שעה שאלו עלה עזרא באותה שעה היה לשטן לקטרג ולומר מוטב שישימש עזרא בכהונה גדולה מלשמש יהושע בן יהוצדק כהן גדול ויהושע בן יהוצדק היה כהן גדול בן כהן גדול אבל עזרא ע"י שהיה אדם צדיק לא היה ראוי לשמש בכהונה גדולה כמותו א"ר סימון קשה היא שלשלת יוחסין לפני הקב"ה להעקר ממקומה על כפות המנעול שמשם ננעל פרת לפניהם ד"א קמתי אני ולא א"ה לפתוח לדודי בתשובה וידי נטפו מור מררים שאמרתי לעגל (שמות ל"ב) אלה אלהיך ישראל ואצבעותי מור עובר אעפ"כ מר עובר עבר על מררי שנא' (שם) וינחם ה' על הרעה וגו' על כפות המנעול שמשם ננעל בפניהם שלא יכנסו לארץ ישראל:

מסכת סנהדרין אות (לג)

(לג) שם אמר מר זוטרא ואי תימא מר עוקבא, בתחלה, נתנה תורה לישראל בכתב עברי, ולשון הקדש, חזקה ונתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי. בפרו להן לישראל, כתב אשורית ולשון הקדש, והניחו להדיטוטות, כתב עברית ולשון ארמית. מאן הדיטוטות? אמר רב חסדא, כותאי. מאי כתב עברית? אמר רב חסדא, כתב ליבונאה. תניא, רבי יוסי אומר, ראוי היה עזרא, שתנתן תורה על ידו לישראל, אלמלא לא קדמו מ'שה. במ'שה הוא אומר, (שמות יט) 'ומ'שה עלה אל האל הים', בעזרא הוא אומר, (עזרא ז) "הוא עזרא עלה מבבל", מה, עליה' האמור כאן - תורה, אף עליה' האמור להלן - תורה. במ'שה הוא אומר, (דברים ד) "וא'תי צוה ה' בעת ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים", בעזרא הוא אומר, (עזרא ז) "כי עזרא הכין לבבו לדר'ש את תורת ה', (אלהיו) ולעש'ת וללמד בישראל ח'ק ומשפט". ואף על פי

שֶׁלֹּא נִתְּנָה תּוֹרָה עַל יְדוֹ, נִשְׁתַּנָּה עַל יְדוֹ הַכֶּתֶב, שֶׁנֶּאֱמַר, [דף כב] (עזרא ד) "וּכְתַב הַנְּשִׁיתָן כְּתוּב אֶרְמִית וּמְתַרְגֵּם אֶרְמִית", וְכַתִּיב, (דניאל ה) "וְלֹא כִהְלִין כְּתָבָא לְמִקְרָא וּפְשָׁרָה לְהוֹדְעָה לְמִלְכָּא", (מְלִמֵּד שְׂבָאוֹתוֹ הַיּוֹם נִתָּן) [וְכַתִּיב], (דברים יז) "וְכָתַב לּוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת", כְּתָב הַכְּאוּי לְהִשְׁתַּנּוֹת. לְמָה נִקְרָאת אֲשׁוּרִית? שְׁעָלָה עִמָּהֶם מֵאֲשׁוּר. תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר, [בְּתַחֲלָה], בְּכַתֵּב זֶה נִתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שֶׁחֲטָא נְהַפֵּךְ לָהֶן לְרוּעֵץ;

הקדמה לספר יד החזקה

ואליהו קבל מאחיה השילוני ובית דינו. ואלישע קבל מאליהו ובית דינו. ויהוידע הכהן קבל מאלישע ובית דינו וזכריה קבל מיהוידע ובית דינו. והושע קבל מזכריה ובית דינו. ועמוס קבל מהושע ובית דינו. וישעיה קבל מעמוס ובית דינו. ומיכה קבל מישעיה ובית דינו. ויואל קבל ממיכה ובית דינו. ונחום קבל מיואל ובית דינו. וחבקוק קבל מנחום ובית דינו. וצפניה קבל מהבקוק ובית דינו. וירמיה קבל מצפניה ובית דינו. וברוך בן נריה קבל מירמיה ובית דינו. **ועזרא ובית דינו קבלו מברוך בן נריה ובית דינו:** בית דינו של עזרא, הם הנקראים אנשי כנסת הגדולה, והם, חגי, זכריה, ומלאכי, דניאל, חנניה, מישאל, ועזריה, ונחמיה בן חכליה, ומרדכי בלשן, וזרובבל, והרבה חכמים עמהם, תשלום מאה ועשרים זקנים. האחרון מהם הוא, שמעון הצדיק, והוא היה מכלל המאה ועשרים, וקבל תורה שבעל פה מכולם, והוא היה כהן גדול אחר עזרא:

רמב"ן על ויקרא פרק כו פסוק מג

(מב) וזכרתי את בריתי יעקוב אמר רבי אברהם כי הוא מושך עצמו ואחר עמו, וזכרתי את בריתי ברית יעקוב, וכן הנבואה עודד הנביא (דהי"ב טו ח), ראשיכם שבטיכם (דברים כט ט) "והארץ אזכור", טעמו אזכור הארץ שפרעה השבתות ונעזבה מהם, ואזכור שהם רצו את עונם ויתכן על דרך האמת, שיאמר וזכרתי יעקב ויצחק ואברהם שהם בני ברית, שכל המדות נקראו כן בהיותם בברית, והארץ הכלולה מהם אזכור בכלל ורבותינו רמזו כן, אמרו (ויק"ר לו ה) ולמה הוא מזכיר זכות הארץ עמהם, אמר רבי שמעון בן לקיש משל לאדון שהיו לו שלש בנות ושפחה אחת מגדלתן, כל זמן שהאדון שואל בשלום בנותיו היה אומר שאלו לי בשלום מגדלתן: (מג) **ופירוש והארץ תעזב מהם כי גם אחרי הזכירה תעזב מהם, רמז כי אחרי פקידת כורש נעזבה מהם ורצתה השמיטות עד אחרי תשע עשרה שנה שנבנה הבית, וקדשו העיר בשתי תודות (נחמיה יב לא), וחזרה קדושת הארץ וכרתו אמנה ויאמרו (שם י לב) ונטש את השנה השביעית ומשא כל יד כל הקורות אותם רמוזות בפרשה הזאת:**

רסיסי לילה - אות נו

בפרקי היכלות (פרק כז) דאף על פי שלא שרתה שכינה בבית שני מכל מקום עיקר התורה וזיוה והדרה לא היה אלא בבית שני שלא רצו לבנות עד שהבטיחם השם יתברך לגלות להם רזי התורה יעוין שם בפנים. והיינו כי התחלת תורה שבעל פה היה בבית שני מאנשי כנסת הגדולה שהם מייסדי הבית הם יסדו גם כן התורה שבעל פה כמו שאמרו בירושלמי דשקלים (ריש פרק ה הלכה א). ובימי מרדכי דקיימו מה שקיבלו כבר שחזרו לקבל התורה מאהבה שלא על ידי כפיית הר כגיגית כמו שאמרו ז"ל (שבת פח.) אז זכו לכך. כי עיקר הכפיית הר היה על תורה שבעל פה כמו שאמרו בתנחומא (פרשת נח ג) עיין שם בפנים וכל זמן שלא קיבלו מרצונם לא נמסרה עדיין להם לגמרי והיו מתנהגים על פי נביאים הכל בכתב מיד ה':

ואף שהנבואה הוא גילוי מפורש מראות ה' יותר מהשגת החכמים מכל מקום אמרו (בבא בתרא יב.) דחכם עדיף מנביא ועיין שם ברמב"ן דיכול להשיג מעמקים יותר. וכידוע מהאריז"ל שהגיד דברים בעולמות עליונים שכפי דעת עצמו הוא למעלה מהשגת כל הנביאים ואפילו השגת משה רבינו ע"ה כנודע להוגים בכתבי האריז"ל. אלא שהם השיגו דרך ראייה ואי אפשר לראות בעולם הזה יותר כפי התלבשות גופניות בעולם הזה דעל כן דבריהם ניתנו לכתוב בלבוש גמור בעולם הזה. אבל הוא השיג דרך השגה בשכל שזהו השגת רוח הקודש כמו שכתב רמב"ן שם ושלא דרך ראייה אפשר להשיג הרבה:

וזה מה שאמרו במנחות (כט ע"ב) דמשה רבינו ע"ה לא הבין דברי רבי עקיבא ובמדרש רבה (חקת יט, ו) דראתה עינו של רבי עקיבא מה שלא ראה משה רבינו ע"ה ואף דלא קם כמוהו היינו מצד השגתו דרך ראייה ולו נתגלה גם כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ואפילו מה שרבי עקיבא עתיד לחדש. אלא שהכל היה התגלות נבואה דרך ראייה ולא דרך השגה שכליות כמו שמשיגים אותם המחדשים הדברים שדבר זה לא ניתנו לכתוב כי דבר זה אי אפשר להלביש בכתב כלל רק מה שלב חכם ישכיל פיהו ועיקר ההשגה הוא טוד נעלם בלב המשיג:

ספר מגלה עמוקות על התורה - פרשת האזינו

הזיו לך הוא מתקנת עזרא ובית דינו שהיו ק"ך זקנים והם הם שתקנו ח"י (מגילה יח) ברכות על הסדר עזרא הי' ממשה רבינו מקבל כ"ב כי (סנהדרין כא) ראוי הי' שתנתן על ידו התורה אפ"ה נשתנה הכתב על ידו כי הוא אהרן והוסיפו אח"כ על שמו כ"ב ונקרא עזרא לפי שהוא הי' כ"ב דורות ממשה רבינו כשם שאלוהו הוא מקבל השמיני לפי שהוא מלאך הברית הניתנה בשמינית. הלי"י תגמלו זא"ת שנסתלק ו' מן חורב ומן זאת התורה ונשאר זא"ת שהוא לעולם מורה על מדה"ד שיחת לו באותה שעה שחטאו בעגל שעשה בו' שעות נסתלקה ו' ואומר שם (שמות לב) שחת עמך גרמו באותה שעה שנסתלקו תפילין מן יד כהה בזוהר בראשית ע"פ (שם) ויתנצלו את עדים הם תפילין ז"ש צור ילדך תש"י תפילין של יד.

ערכין דף יב/ב

ליה בשיתא בשבוע הא מני רבי יהודה היא דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן אייתי תמניא מתמניא יובלי והני שית הוי ארביסר אישתכח דבמוצאי שביעית חרוב אי ר' יהודה בראשונה לא משכחת לה דתניא שבעה עשר יובלות מנו ישראל משנכנסו לארץ ועד שיצאו ואי אתה יכול לומר משעה שנכנסו מנו שאם אתה אומר כן נמצא בית חרב בתחילת יובל ואי אתה מוצא בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר אלא צא מהם שבע שכיבשו ושבע שחילקו ואתה מוצא בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר ואי רבי יהודה אייתי שבסרי משבסרי יובלי שדי אהני הוה ליה בתלתא בשבוע הנך שני דאגלינהו סנחריב עד דאתא ירמיה אהדרינהו לא קחשיב להו איבעית אימא לעולם רבנן וכי קתני וכן בשניה אשאר הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי משמרתו של יהויריב בשניה מי הואי והתניא ארבע משמרות עלו מן הגולה ידעיה וחרים פשחור ואימר עמדו נביאים שביניהם וחלקום לכ"ד משמרות בללום ונתנום בקלפי בא ידעיה ונטל חלקו וחלקו חביריו שש בא חרים ונטל חלקו וחלקו חביריו שש וכן פשחור וכן אימר התקינו נביאים שביניהם שאפי' יהויריב ראש משמרות עולה לא ידחה ידעיה ממקומו אלא ידעיה עיקר ויהויריב טפל לו אלא אשאר: רב אשי אמר הנך שית שני עד דסליק עזרא ומקדיש לא קא חשיב להו דכתיב באדין בטילת עבדת בית אלהנא די בירושלים וכת' ושיצא ביתא דנא עד יום תלתא לירח אדר דהיא שנת שית למלכות דריוש מלכא ותנא באותו זמן לשנה הבאה עלה עזרא וגלותו עמו דכתיב ויבא ירושלים בחודש החמישי היא השנה השביעית למלך:

ספר דברים פרק יח

(ו) וְכִי יִבְאֵה הַלְלוּי מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הוּא גֵר שָׁם וְכֹא בְּכָל אֹתָת נִפְשׁוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר יְדֹד:

(ז) וְשָׂרֵת בְּשֵׁם יְדֹד אֶל הַיּוֹ כְּכֹל אֶחָיו הַלְלוּיִם הָעֹמְדִים שָׁם לְפָנָי יְדֹד:

(ח) חֵלֶק כְּחֵלֶק יֵאָכְלוּ לְבַד מִמֶּכְרֵי עַל הָאֲבוֹת:

מסכת סוכה דף נו/א

תלמוד לומר חלק חלק יאכלו כחלק עבודה כך חלק אכילה ומאי אכילה אילימא קרבנות מהתם נפקא לכהן המקריב אותה לו תהיה אלא לחם הפנים יכול אף בחובות הבאות שלא מחמת הרגל ברגל תלמוד לומר לבד ממכריו על האבות מה מכרו האבות זה לזה אני בשבתי ואתה בשבתך: בעצרת אומר לו הילך וכו': איתמר רב אמר סוכה ואחר כך זמן רבה בר

רע"ב על מסכת תמורה פרק ג משנה ד

ואע"פ שהוא כהן עבודתה ועורה לאנשי משמר - שהרי של צבור היא ואין כהן של משמר אחר רשאי להקריב, דכתיב (דברים יח) לבד ממכריו על האבות, מה שמכרו האבות זה לזה, טול אתה את שבתך, ואני אטול את שבתך. והלכה כדברי חכמים

רמב"ן על במדבר פרק ז פסוק יג

והנה השם הנכבד הסכים על דעת הנשיאים וצוה (בפסוק יא) נשיא אחד ליום יקריבו, ולפיכך יתכן שהיא מצוה לדורות שיחנכו לעולם בית המקדש והמזבח ולכך עשה שלמה חנכת הבית, דכתיב (דהי"ב ז ה) ויחנכו את בית האלהים המלך וכל העם וכן אנשי כנסת הגדולה עשו חנוכה, דכתיב (עזרא ו טז) ועבדו בני ישראל כהניא וליואי ושאר בני גלותא חנכת בית אלהא וגו' וכן לימות המשיח, שנאמר ביחזקאל (מג כו כז) שבעת ימים יכפרו את המזבח וטהרו אותו ומלאו ידיו ויכלו את הימים והיה ביום השמיני והלאה יעשו הכהנים על המזבח את עולותיכם ואת שלמיכם, והיא חנכה למזבח במלואים והנה תהיה ענין זו המצוה, כענין פרשת טמאים בפסח (להלן ט) ופרשת בני יוסף (להלן לו), שהסכימה דעתם לדעת העליונה ונצטוינו בהם לדורות

מלבי"ם על עזרא פרק ו פסוק טו - חלק באור הענין

(טו-טז) ושיציא - וסוף הבנין היה בג' אדר שנת שש למלכות דריוש נמצא נמשך הבנין ד' שנים וששה חדשים [עי' חגי א' ט"ו], ויעשו חנוכת הבית הזה בחדוה - כבר פי' הקדמונים מ"ש הבית הזה, כי אם היו זוכים אז היה מגיע זמן הגאולה העתידה, ותיכף אחר בנין זה היה יורד ביהמ"ק מן השמים כמקדש שראה יחזקאל לעתיד לבא והיו מתחילים החנוכה השנית שנאמרה ביחזקאל, ולע"ע עשו חנוכת הבית הזה, שמלת דנא מורה שמצפה על חנוכת בית אחר, והנה חנוכת יחזקאל תתחיל בכ"ג אדר, כמבואר שם והם המשיכו חנוכה שלהם עד כ"ג אדר שהם כ"א יום, ואם היו זוכים היה תיכף חנוכת הבית האחרון שיבנה בידי שמים, ויען שבימים האלה חל פורים שהם ימי משתה ושמחה, אמר שהיה עיקר החדוה על החנוכה שהיתה גדולה משמחת הפורים:

מדרש תנחומא וישב פרק ב

עבדיו והושיבן בשומרון להעלות מס למלכות שלח הקב"ה בהן את האריות שנאמר (מלכים ב יז) ויהי בתחלת שבתם שם לא יראו את ה' וישלח ה' בהם את האריות שלחו ואמרו לו הגוים אשר הגלית וגו' וישלח בהם את האריות והנם ממיתים אותם וגו' שלח וקרא לכל זקני ישראל אמר להם כל השנים שהייתם בארצכם לא שכלה אתכם חית השדה ומה עסקה עכשיו אמרו נאמר לו דבר אחד לו ישיב אותנו לארצנו א"ל הארץ אינה מקבלת עכו"ם שאינו עוסק בתורה ולא גמול אמר להן תנו לי שנים מכם שילכו לשם וילמדו אותם ודבר המלך אין להשיב מיד שלחו לשם את ר' דוסתאי בר ינאי ואת רבי סבייא ולמדו אותם בכתב ס"ת נוטריקון ובוכין ואעפ"כ את ה' היו יראים ואת אלהיהם היו עובדים עד שעלה עזרא מבבל וזרובבל ויהושע בן יהוצדק והתחילו בונין בהיכל שנאמר (עזרא ה) באדין קמו זרובבל בר שאלתיאל וישוע בר יוצדק ושריו למבנא בית אלהא וגו' באותה שעה באו עליהן השמרונים למלחמה ק"פ אלף וכי שמרונים היו והלא כותיים היו אלא על שם העיר שומרון נקראו שמרונים ועוד בקשו להרוג את נחמיה במרמה שנאמר (נחמיה ו) לכה ונועדה יחדו בכפרים בבקעת אוננו וגו' ובטלו מלאכת בית ה' ב' שנים שנאמר (עזרא ד) באדין בטלת עבידת בית אלהא די בירושלם והות בטלא עד שנת תרתין למלכות דריוש מלך פרס מה עשה עזרא וזרובבל ויהושע קבצו את כל הקהל אל היכל ה' והביאו שלש מאות כהנים ושלוש מאות שופרות ושלוש מאות ספרי תורה ושלוש מאות תינוקות והיו תוקעין והלויים היו משוררים ומזמרין ומחרימין ומשמתיין ומנדיין את הכותיים בסוד שם המפורש ובכתב הנכתב על הלוחות ובחרם ב"ד העליון ובחרם ב"ד התחתון שלא יאכל אדם מישראל פת כותי מכאן אמרו האוכל פת כותי כאוכל בשר חזיר ואל יתגייר כותי בישראל ואל יהא להם חלק בתחיית המתים שנאמר (שם ד) לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו וכתוב (נחמיה ב) ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם וכתבו וחתמו ושלחו את החרם לכל ישראל

שבבבל והם הוסיפו עליהם חרם על חרם והמלך כורש קבע עליהם חרם עולם שנאמר (עזרא ו) ואלהא די שכן שמה תמה ימגר כל מלך ועם די ישלח ידה להשניא וגו':

תוספות ערכין דף לא/ב

בבית שני הוה סבירא ליה דבבית שני הואיל ולא היה יובל נהוג לא היה נהוג שמיטה מדאורייתא ואמרינן מנו יובלות לקדש שמיטין מדרבנן קאמר **וכאן משמע דבבית שני היה יובל נהוג מן התורה** וכן משמע בכריתות פרק ארבעה מחוסרי כפרה בסופו (דף יא.) ויתנו ידיהם להוציא (את) נשיהם ואשמים וגו' אמר רב חסדא מלמד שכולן שפחה חרופה בעלו ושפחה חרופה היינו חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי ואמרינן בפרקין דלעיל (דף כט.) דאין עבד עברי נהוג אלא בזמן שהיובל נהוג **אלמא נהוג יובלות בבית שני וצ"ל דע"כ דאין הכי נמי דנהגו יובלות בבית שני ואע"ג דכל ישראל ולא חזרו בימי עזרא כדכתיב (נחמיה ז) כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש מאות וששים ומיהו מכל שבט ושבת חזרו מקצתן והוי שפיר כמו יושביה עליה כדאמרינן לקמן שמנו יובלות אע"ג דלא חזרו כולן** וההיא דפרק השולח (גיטין דף לו.) צ"ל דהלל לאו לדריה תקין אלא יודע היה שהבית היה עתיד ליחרב ולפיכך תיקן פרוזבול ואע"ג דבעי התם הלל כי תקין פרוזבול לדריה הוא דתקין או לדרי עלמא תקין ההיא לאו לאביי קבעי כי אם לרבא דמתרץ התם הפקר ב"ד היה הפקר:

משנה מסכת תענית פרק ד

(ה) זמן עצי כהנים והעם, תשעה. באחד בניסן, בני ארח בן יהודה. בעשרים בתמוז, בני דוד בן יהודה. בחמשה באב, בני פרעש בן יהודה. בשבעה בו, בני יונדב בן רכב. בעשרה בו, בני סנאה בן בנימין. בחמשה עשר בו, בני זתוא בן יהודה, ועמקה כהנים ולוים וכל מי ששטעה בשבטו, ובני גונבי עלי בני קוצעי קציעות. בעשרים בו, בני פחת מואב בן יהודה. בעשרים באילול, בני עדין בן יהודה. באחד בטבת שבו בני פרעש שניה. באחד בטבת לא היה בו מעמד, שהיה בו הלל וקרובן מוסף וקרובן עצים:

ספר יחזקאל פרק מד

(י) כי אם הלויים אשר רחקו מעלי בתעות ישראל אשר תעו מעלי אחרי גלוליהם ונשאו עונם:
(יא) והיו במקדשי משרתים פקדות אל שערי הבית ומשרתים את הבית המה ישחטו את העלה ואת הזבח לעם והמה יעמדו לפניהם לשרתם:
(יב) וען אשר ישרתו אותם לפני גלוליהם והיו לבית ישראל למכשול עון על פן נשאתי ידי עליהם נאם אדני ייוד ונשאו עונם:
(יג) ולא יגשו אלי לכהן לי ולגשת על כל קדשי אל קדשי הקדשים ונשאו כלמתם ותועבותם אשר עשו:
(יד) ונתתי אותם שמרי משמרת הבית לכל עבדתו ולכל אשר יעשה בו:
(טו) והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם נאם אדני ייוד:

תלמוד ירושלמי מסכת קדושין דף מב/א

אילין בנות ברזיליי לשם שמים נתגירו או שלא לשם שמים נתגירו. אין תימר לשם שמים נתגירו יאכלו בקדשי הקדשים ואין תימר שלא לשם שמים נתגירו אפילו בקדשי הגבול לא יאכלו. אפילו תימר לשם שמים נתגירו. וגירות לא כזונה היא אצל כהונה. פתר לה לא היו בנות אלא בנות בנות. ואין מבנות בנות כישראל הם וכר"ש דרבי שמעון אמר גירות שנתגירו פחותה מבת שלש שנים ויום אחד לא היה בה דעת לטבול או משהטבילה אותה מכיון שהיא חוזרת וטובלת לשום קדושת ישראל כל אחת גירות היא וגירות כזונה היא אצל הכהונה. המתגייר לשם אהבה וכן איש מפני אשה. וכן אשה מפני איש. וכן גירי שולחן מלכים. וכן גירי אריות. וכן גירי מרדכי ואסתר אין מקבלין אותן. רב אמר הלכה גרים הם ואין דוחין אותן כדרך שדוחין את הגרים תחילה אבל מקבלין אותן וצריכין קירוב פנים שמא גירו לשם. גירי על שם (עזרא ו) וכל הנבדל מטומאת גויי הארץ אליהם. חרורי על שם וכל הנתינים וגומר. ממזירי אמר ר' סימון כתיב

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כו/א

קרבת עצים אין בנעילה חזר רבי עקיבא להיות שונה כבן עזאי זמן עצי כהנים והעם תשעה באחד בניסן בני ארח בן יהודה בעשרים בתמוז בני דוד בן יהודה בחמשה באב בני פרעוש בן יהודה בשבעה בו בני יונגב בן רכב בעשרה בו בני סנאה בן בנימן בחמשה עשר בו בני זתוא בן יהודה ועמהם כהנים ולוים וכל מי שטעה בשבטו ובני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות בעשרים בו בני פחת מואב בן יהודה בעשרים באלול בני עדין בן יהודה באחד בטבת שבו בני פרעוש שניה באחד בטבת לא היה בו מעמד שהיה בו הלל וקרבת מוסף וקרבת עצים חמשה

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כח/א

רשעים ירקב: בעשרים בו בני פחת מואב בן יהודה:
תנא בני פחת מואב בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר הן הן בני יואב בן צרויה: בעשרים באלול בני עדין בן יהודה וכו': תנו רבנן בני עדין בן יהודה הן הן בני

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף עא/ב

ברתי יומא חד הוו קאזלי באורחא מטו לעורקמא דמיא ארכביה לרבי יוחנן אכתפיה וקא מעבר ליה א"ל אורייתן כשרה בנתין לא כשרן מאי דעתך אילימא מדתנן עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי אטו כהני לויי וישראל כולהו סליקו כי היכי דאישתיור מהני אישתיור נמי מהני אישתמיטתיה הא דאמר ר"א לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקייה ועלה עולא איקלע לפומבדיתא לבי רב יהודה חזייה לרב יצחק בריה דרב יהודה דגדל ולא נסיב א"ל מאי טעמא לא קא מנסיב ליה מר איתתא לבריה א"ל מי ידענא מהיכא אנסיב אמר ליה אטו אנן מי ידעינן מהיכא קאתינן דילמא מהנך דכתיב נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה וכי תימא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ודילמא מהנך דכתיב בהו השוכבים על מטות שן וסרוחים על ערסותם ואמר רבי יוסי בר' חנינא אלו בני אדם המשתנים מים בפני מטותיהם ערומים ומגדף בה ר' אבהו א"ה היינו דכתיב לכן עתה יגלו בראש גולים משום דמשתנים מים בפני מטותיהם ערומים יגלו בראש גולים אלא אמר ר' אבהו אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ומדביקין מטותיהם זו בזו ומחליפין נשותיהם זה לזה ומסריחים ערסותם בשכבת זרע שאינה שלהם אמר ליה היכי נעביד אמר ליה זיל בתר שתיקותא כי האי דבדקי בני מערבא כי מינצו בי תרי בהדי הדדי חזו הי מנייהו דקדים ושתיק אמרי האי מיוחס טפי אמר רב שתיקותיה דבבל היינו יחוסא איני והא איקלע רב [לבי בר שפי חלא] [לבי שיחלא] ובדק בהו מאי לאו ביחסותא לא בשתיקותא הכי קאמר להו בדוקו אי שתיקי אי לא שתיקי אמר רב יהודה אמר רב אם ראית שני בני אדם שמתגרים זה בזה שמץ פסול יש באחד מהן ואין מניחין אותו לידבק אחד בחבירו אמר ר' יהושע בן לוי אם ראית שתי משפחות המתגרות זו בזו שמץ פסול יש באחת מהן ואין מניחין אותה לידבק בחברתה א"ר פפא סבא משמיה דרב בבל בריאה מישון מיתה מדי חולה עילם גוססת ומה בין חולין לגוססין רוב

רש"י קידושין דף עא/ב

אורייתן כשירה ברתין לא כשירה - תלמידי אתה ותורתך כשירה לך ובתי אינך חפץ:
מאי דעתך - שאתה מחזיק בבבל במיחסים דתנן (לעיל דף סט) עשרה יוחסין כו' וסבור אתה שעלו כל הפסולין: מהיכא נסיבנא - איזו אשה מיוחסת:
זיל בתר שתיקותא - שאל לך משפחה שתקנית שסתם בני מריבה הם פסולין שמתוך פסולן שהיו פורשים מהם נטרו איבה והחזיקו במריבה ומיוחסת דבבל היינו שתיקותא מתוך שהם שתקנים הוחזקו במיחסים א"כ הבא לבדוק בבבל אינו בודק אלא בשתיקה לבדוק בשתקנים:
לבי בר שפי חלא - שם האיש שופה חומץ כמו השופה יין לחבירו (ב"מ דף ס:)
ואין מניחין אותו - מן השמים לידבק בחבירו לכן הטילו מן השמים מריבה ביניהן:
בריאה - מיוחסת ונקייה:
מתה - ממזרים גמורים כולם:
חולה - רובם כשרים ומיעוטן פסולין כחולים הללו שרובן לחיים:
גוססת - רובן פסולין ומיעוטן כשרין:
עד היכן היא בבל - ליחס:

עד נהר עזק עד נהר יואני - לפי הענין נראה שבבל בין שני נהרות גדולים חדקל ופרת מציעים אותה ביניהם זה מן המזרח וזה מן המערב ובאין ומושכין מן הדרום לצפון וסופו של פרת שופך בחדקל כל זה יש ללמוד מכאן ארץ ישראל בדרומה של בבל דכתיב (ירמיה א) מצפון תפתח הרעה כלומר בבל בצפון ופרת יורד מארץ ישראל לבלל כדאמר בעלמא (שבת דף סה) מיטרא במערבא סהדא רבה פרת וקא בעי גמרא מה שבין ב' הנהרות פשיטא לן דבבל היא אלא משפת חדקל ולחוץ עד היכן מתפשט רחבה של בבל אמר רב עד נהר עזק ושמואל אמר עד נהר יואני:

לעיל בדיגלת עד היכן - למדנו רחבה שבין שני הנהרות ועוד להלן מחדקל עד נהר עזק וצריכין לידע ארכה כמה:

לעיל בדיגלת - לצד דרום עד היכן:

עד בגדא ואונא - מקומות הם סמוכות זה לזה וחדקל מפסיק ביניהן:

קידושין דף סט/ב

שם אלא למאן דאמר העולם הא מיזהר זהירי נהי דאיזהור בפסולים בכשירים לא איזהור: כהני לויי וישראל: מנלן דסליקו דכתיב וישבו הכהנים והלויים ומן העם והמשוררים והשוערים והנתינים בעריהם וכל ישראל בעריהם: חללי גירי וחרורי: חללי מנלן דתניא ר' יוסי אומר גדולה חזקה שנא' ומבני הכהנים בני חביה בני הקוץ בני ברזילי אשר לקח מבנות ברזילי הגלעדי אשה ויקרא על שמם אלה בקשו כתבם המתייחסים ולא נמצאו ויגאלו מן הכהונה ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים עד עמוד כהן לאורים ותומים ואמר להם הרי אתם בחזקתכם במה הייתם אוכלים בגולה בקדשי הגבול אף כאן נמי בקדשי הגבול ולמאן דאמר מעלים מתרומה ליוחסין הני דאכול בתרומה אתו לאסוקינהו שאני התם דריע חזקתייהו ואלא מאי גדולה חזקה דמעיקרא אכול בתרומה דרבנן ולבסוף אכול בתרומה דאורייתא ואיבעית אימא לעולם השתא נמי בדרבנן אכול בדאורייתא לא אכול וכי מסקינן מתרומה ליוחסין מדאורייתא מדרבנן לא מסקינן אי הכי מאי גדולה חזקה דמעיקרא ליכא למיגזר משום תרומה דאורייתא לבסוף אף על גב דאיכא למיגזר משום תרומה דאורייתא בדרבנן אכול בדאורייתא לא אכול והכתיב ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים בקדש הקדשים הוא דלא יאכל הא כל מידי ניכול הכי קאמר לא מידי דמיקרי קדש ולא מידי דמיקרי קדשים לא מידי דמיקרי קדש דכתיב וכל זר לא יאכל קדש ולא מידי דמיקרי קדשים דאמר קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל ואמר מר במורם מן הקדשים ל תאכל: [דף ע"א] גירי וחרורי מנלן? אמר רב חסדא, דאמר קרא, (שם ו) "וכל הנבדל משמא גויי הארץ אליהם". ממזרי מנלן? דכתיב, (נחמיה ב) "וישמע סנבלט החרני וטביה העבד העמוני". וכתיב, (שם ו) "כי רבים ביהודה בעלי שבועה [לו], כי חתן הוא לשכניה בן ארץ, ויהוה חתן בנו לקח את בת משלם בן ברכיה". קסבר, [גוי] עובד כוכבים ומזלות ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר. הניחא למאן דאמר, הולד ממזר. אלא למאן דאמר, הולד כשר, מאי איכא למימר? ותו, ממאי דהווי ליה בגי, דלמא לא הווי ליה בגי ותו, ממאי דהקא הווי להו וסליקו, דלמא התם הווי? אלא מהכא, [כתיב, (שם ז) "ואלה העולים מתל מלח, תל חרשא כרוב אדון ואמר, ולא יכלו להגיד בית אבתם וזרעם אם מישראל הם". "תל מלח" - אלו בני אדם שדומין מעשיהם למעשה סדום שנהפכה לתל מלח. "תל חרשא" - זה שקורא, אבא, ואמו משתקתו. "ולא יכלו להגיד בית אבתם וזרעם, אם מישראל הם", זהו אסופי שנאסף מן השוק, שאינו מכיר לא את אביו ולא את אמו. "כרוב אדון ואמר" - אמר רבי אבהו, אמר אדון, אני אמרתי, יהיו ישראל לפני חשובים ככרוב, והם שמו עצמם כנמר. איכא דאמר, אמר רבי אבהו, אמר אדון, אף על פי ששמו עצמם כנמר, הם חשובים לפני ככרוב: אמר רבה בר בר חנה כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו מעלה עליו הכתוב כאילו חרשו לכל העולם כולו וזרעו מלח שנאמר ואלה העולים מתל מלח תל חרשא אמר רבה בר רב אדא אמר רב כל הנושא אשה לשום ממון הויין לו בניס שאינן מהוגנים שנאמר בה' בגדו כי בניס זרים ילדו ושמא תאמר ממון פלט תלמוד לומר עתה יאכלם חדש את חלקיהם ושמא תאמר חלקו ולא חלקה תלמוד לומר חלקיהם ושמא תאמר לזמן מרובה ת"ל חדש מאי משמע אמר רב נחמן בר יצחק חדש נכנס וחדש יצא וממונם אבד ואמר רבה בר רב אדא ואמרי לה אמר רבי סלא אמר רב המנונא כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופתו והקדוש ברוך הוא רוצעו ותנא על כולם אליהו כותב והקדוש ברוך הוא חותם אוי לו לפוסל את זרעו ולפוגם את משפחתו ולנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופתו והקדוש ברוך הוא רוצעו וכל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחה לעולם ואמר שמואל במומו פוסל ההוא גברא דמנהרדעא דעל לבי מטבחיא בפומבדיתא אמר להו הבו לי בישרא אמרו ליה נטר עד דשקיל לשמעיה דרב יהודה בר יחזקאל ונתיב לך אמר מאן יהודה בר שויסקאל דקדים לי דשקל מן קמאי אזלו אמרו ליה לרב יהודה שמתיא אמרו

רגיל דקרי אינשי עבדי אכריו עליה דעבדא הוא אזל הוא אזמניה לדינא לקמיה דרב נחמן אייתי פיתקא דהזמנא אזל רב יהודה לקמיה דרב הונא אמר ליה איזיל או לא איזיל אמר ליה מיזל לא מיבעי לך למיזל משום דגברא רבה את אלא משום יקרא דבי נשיאה קום זיל אתא אשכחיה דקעביד מעקה אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא בר אידי אמר שמואל כיון

רש"י קידושין דף ט/ב

מסייע ליה לרבי אלעזר - דנקט תנא דידן לישנא יתירא לאשמועינן שכל עצמו של עזרא לנקות את בבל נתכוון לפי שראה אותם שנתערבו בהן וראה שהיו חכמי הדור עולין עמו ואין עוד בבבל שיתעסק לבדוק בהן לייחסן עמד והפריש פסוליהן והוליכן עמו והדור שראו הפרשתם הכירו בהם ולא חשש שיתערבו בהן אלו הפסולין העולים ולדורות הבאים נמי כיון דאמר מר (לקמן דף עו) לשכת הגזית היתה שם ששם היו יושבים מייחסי כהונה ולויה בכל יום מיזהר זהירי בפסולי:

העלום - על כרחם:

אפרושי אפרושינהו - ומתוך שהופרשו הכירו בהם אנשי מקומם וידעו שלא יתערבו עוד בהם: ומנפשיהו סליקו - לארץ ישראל שלא יכירו בהם:

בשלמא למ"ד - שעלו מאליהם ולא הכירו בהם העולים עמהם כל כך היינו דארץ ישראל עיסה לבבל ספק יחוס הוא אצל בבל שנעשית בבל כסולת נקיה ובני ארץ ישראל לא הכירו כל כך ויש שנדבקו עמהם: עיסה - ספק עירובין כעיסה זו שמערבין בה שאור מים וקמח מלח וסובין:

כל הארצות עיסה - פסולת אצל ארץ ישראל לפי שבני ארץ ישראל עסוקין לבדוק ביוחסים לפי שהכהנים מצויים שם:

וארץ ישראל עיסה לבבל - שעזרא הפרישם ויצא משם:

אלא למ"ד העלום תנן - הואיל ובעל כרחם העלום עם אלו יצא קול פסול עליהם והכל ידעו בפסולן ונזהרו בהם כל העולים:

ואבינה בעם - מי היה ומי לא היה ש"מ לא ידע עזרא מי עלה עמו ומי לא עלה עמו וסבור שהיו שם לויים כשרים ולא מצא ראויים לעבודה אלא מאותן שקצצו בהונות ידיהם בשיניהם ואמרו איך נשיר את שיר ה' וגו' במזמור על נהרות בבל (תהלים קלו) שאמר להם נבוכד נצר שירו לנו משיר ציון עמדו וקצצו בהונות ידיהם בשיניהם ואמרו לו איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר לא נשיר לא נאמר אלא איך נשיר אין לנו במה למשמש בנימי הכנורות מאותן עלו ומן הכשרים לא מצא לפי שהיו יושבים בבבל בשלוח והעולים בירושלים היו בעוני ובטורח המלאכה ובאימת כל סביבותיה והנך לויי דקתני מתניתין מהנך דלא חזו לעבודה היו:

מזהר זהירי בהו - יודע היה מי עלה ומי לא עלה: גדולה חזקה - יש לסמוך עליה יפה: בקשו כתבם המתייחסים - כתב יחוסם:

התרשתא - נחמיה בן חכליה קרוי כן בספר עזרא ובגמרת ירושלמי נמצא שעל שם שהיה משקה למלך היה צריך לשתות קודם שלא יחשדוהו שמא הטיל סם המות במשקה המלך התירו לו יין של עובדי כוכבים לשתות לכך נקרא התרשתא:

עד עמוד הכהן לאורים ותומים - כאדם שאומר לחבירו עד שיבא משיח דאורים ותומים לא היו בבית שני: ואמר להם כו' - מדכתיב מקדש הקדשים שמעינן דלא אסירי בתרומה אלא מקדשי המקדש: אמר להם - תרומה איני יכול לאסור עליכם מפני חזקתכם שהחזקתם בבבל לאכלה:

קדשי הגבול - תרומה הנאכלת בכל מקום:

אף כאן כו' - אלמא מדכתיב ויגואלו שמע מינה נתחללו מן הכהונה והיינו חללים: ולמ"ד - במסכת כתובות (דף כד):

מעלין מתרומה ליוחסין - הרואה כהן אוכל בתרומה במקומו אין צריך לבדוק אחריו ביוחסין ונושא כהן בתו הני כיון דאכלי בתרומה אתי לאסוקינהו ואמאי לא חש לה נחמיה דלא לאסוקינהו: שאני התם דריע חזקתייהו - לא איצטריך למיחש להאי דכיון דשאר כהנים אוכלים בקדשי המקדש והם נגואלו מהם הורע חזקתם ויש בהם היכר ולא אתי לאסוקינהו:

ואלא - כיון דליכא למגזר מידי מאי גדולה חזקה דאמר רבי יוסי מאי רבותא לא היה לו לומר אלא מנין לחזקה כו' מדקאמר גדולה רבותא אשמועינן דאע"ג דאיכא צד איסור השתא טפי מעיקרא סמכינן עליה:

בתרומה דרבנן - תרומת חוץ לארץ:

תרומה דאורייתא - משבאו לארץ:

השתא נמי תרומה דרבנן היא - דאכול כדמעיקרא ומאי נינהו תרומת פירות וירק:
בתרומה דאורייתא - דגן ותירוש ויצהר לא אכול:

רש"י קידושין דף ע/א

לשכניה בן ארח - ישראל היה: ותו ממאי דהוה ליה בני - לטוביה ולבנו מנשים הללו מבת שכניה ומבת משלם: ותו - אפ"ל היו להם ממאי דמבבל עלו אותם נשים ובניהם דילמא בארץ ישראל נותרו בימי גדליה אותם שכניה ומשלם ושם נשאו טוביה ובנו את בנותיהם (ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם היינו שתוקי ואסופי):

למעשה סדום - שהיו מגלי עריות דכתיב (בראשית יג) רעים וחטאים רעים בגופם וחטאים בממונם ואמרינן בחלק (סנהדרין דף קט) דמחי לאתתא דחבריה ומפילה א"ל תהוי גבך עד דמעברא הרי ממזרים לגבי ישראל:

חרשא - לשון מחרישה:

בית אבותם - אביו:

וזרעם - אמו:

זה אסופי - דאילו שתוקי מכיר להודיע אמו שהיא מישראל והכא לא ידעו אם מישראל הם:
אמר אדון - מסרס המקרא ודריש אדון כמו אדון אימר כמו אמר:
אדון - הקב"ה:

ככרוב - קדושים ככרובי הקדש כחיות הקדש דכתיב ביה (יחזקאל י) פני הכרוב:

כנמר - כחיה זו שאינה מקפדת בזוג חבירתה:

כאילו חרשו כו' - משום דלא יכלו להגיד יחוסם קרי להו תל מלח, חרשא לשון חורש:

בנים זרים - מאשה פסולה לו ולשם ממון נסבה כדמסיים קרא יאכלם חדש את חלקיהם ממון שנשאה לשמו יאכלם בחדש אחד:

ושמא תאמר חלקו - כגון נכסי צאן ברזל:

ולא חלקה - כגון נכסי מלוג דהיא לאו איסורא עבדא שחזרה לינשא למיזחס:

שאינה הוגנת - פסולה לו:

כופתו - הלוקה בב"ד כופתין שתי ידיו על העמוד במסכת מכות (דף כב) כופתו קושרו:

עין יעקב על מסכת קידושין אות (מא)

(מא) שם אמר רבה בר בר חנה, כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו, מעלה עליו הכתוב כאלו חרשו לכול העולם כלו, וזרעו מלח, שגאמר, (נחמיה ז) "ואלה העולים מתל מלח תל חרשא". אמר רבה בר רב אדא אמר רב, כל הנושא אשה לשם ממון, הויין לו בנים שאינם מהגנים, שגאמר, (הושע ה) "בה' בגדו, [כי בנים זרים ילדו]". ושגאמר, ממון פלט, תלמוד לומר, (שם) "עתה יאכלם חדש את חלקיהם", ושגאמר, תלמוד לומר, "ואם לא חלקה? תלמוד לומר, "חלקיהם". ושגאמר, לזמן מרבה. תלמוד לומר, "חדש", מאי משמע? אמר רבי נחמן בר יצחק, חדש נכנס וחדש יצא, וממונא אבד. ואמר רבה בר רב אדא, ואמרי לה אמר רב סלא אמר רב הוננא, כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו, אליהו כופתו והקדוש ברוך הוא רוצעו. ותנא, על כלם אליהו כותב ברוך הוא חותם, אוי לו למי שפוסל את זרעו, ופוגם את משפחתו, ולנושא אשה שאינה הוגנת לו. (וכל הנושא אשה שאינה הוגנת לו, אליהו כופתו והקדוש ברוך הוא רוצעו). וכל הפוסל - פסול, ואינו מדבר בשבחה (של עולם) [לעולם]. ואמר שמואל, במומו פוסל:

תלמוד ירושלמי מסכת קדושין דף מב/א

גירי על שם (עזרא ו) וכל הנבדל מטומאת גויי הארץ אליהם. חרורי על שם וכל הנתינים וגומר. ממזירי אמר

ר' סימון כתיב (נחמיה ז) ואלה העולים מתל מלח תל חרשא. מתל מלח זו בבל. תל חרשא אילו שתוקי

ואסופי. כרוב אילו הממזירין רובין אילו שהלכו אחר עיניהן. אדון שהיו אומרים אין דין ואין אדון. רבי חזקיה

מפיק לישניה אילו שהלכו אחר עיניהן ואמרו אין דין ואין דין. ואימר שהימרו לאל במעשיהן הרעים. רבי

אבון בשם רבי פינחס פירסמו עצמן כאימר' בחלוק. ר' לוי בשם רבי שמעון בן לקיש ראוים היו ליעשות תל

מלח אלא ששתקה להן מידת הדין. תל חרשא תני רבי אימי בשם רבי יהושע בן לוי על שם (יהושע ט)

ויתנם יהושע ביום ההוא חוטבי עצים ושואבי מים לעדה. ניחא לעדה. ולמזבח י"י. אלא תליין יהושע בדופן

אמר אני לא מקרבן ולא מרחקן אלא במי שהוא עתיד לבנות את בית הבחירה ואת שדעתו ליקרב יקרב

לרחק ירחק. בא דוד וריחקן שנאמר (שמואל ב כא) והגבעונים לא מבני ישראל המה. ולמה ריחקן על שם

(שם) ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחר שנה. אמר דוד בעון ד' דברים הגשמים נעצרים בעון עובדי ע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים

בלי מסכת יבמות דף יז/א

גיסא יתיב רב המנונא קמיה דעולא וקא הוי בשמעתא אמר מה גברא ומה גברא אי לאו דהרפניא מאתיה אכסיף אמר ליה כסף גלגלתא להיכא יהבת אמר ליה לפום נהרא אמר ליה אם כן מפום נהרא את מאי הרפניא אמר ר' זירא הר שהכל פונין בו במתניתא תנא כל שאין מכיר משפחתו ושבתו נפנה לשם אמר רבא והיא עמוקה משאול שנאמר מיד שאול אפרים ממות אגאלם ואילו פסול דידהו לית להו תקנתא פסולי דהרפניא משום פסולי דמישון ופסולי דמישון משום פסולי דתרמוד פסולי דתרמוד משום עבדי שלמה והיינו דאמרי אינשי קבא רבא וקבא זוטא מיגנדר ואזיל לשאול ומשאול לתרמוד ומתרמוד למישון ומישון להרפניא

רש"י יבמות דף יז/א

קבא רבא וקבא זוטא - איפה גדולה ואיפה קטנה שניהם מעוותים כלומר כל הפסולין מתגלגלים ויורדים לשאול ומשאול לתרמוד כלומר משאול ומתגלגל משאול לתרמוד וטעמא כדלעיל דאילו ליורדי גיהנם איכא תקנתא ולפסול דידהו אין טהרה: מגנדר - מתגלגל:

פרק שלישי

משנה מסכת עדיות פרק ח

(1) אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שְׁמַעְתִּי, כְּשֶׁהָיוּ בּוֹנִים בְּהִיכַל עוֹשִׂים קִלְעִים לְהִיכַל וּקְלָעִים לְעֶזְרוֹת. אֶלֶּא שְׁבַהֲיֵכֶל בּוֹנִים מִבְּחוּץ, וּבְעֶזְרָה בּוֹנִים מִבְּפָנִים. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שְׁמַעְתִּי, שְׁמַקְרִיבִין אֵף עַל פִּי שְׂאִין בֵּית, וְאוֹכְלִים קִדְשֵׁי קִדְשִׁים אֵף עַל פִּי שְׂאִין קְלָעִים, קִדְשִׁים קָלִים וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֵף עַל פִּי שְׂאִין חוּמָה, שְׁקִדְשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִדְשָׁה לְשַׁעְתָּה וְקִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבוֹא:

תוי"ט על מסכת עדיות פרק ח משנה ו

שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא - פירש הר"ב מקדש וירושלים. אבל קדושת שאר א"י לא קדשה וכו' כ"כ הרמב"ם בסוף [פ"ו] מהלכות בית הבחירה. ומסיים בה הכי. ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדושתן לעתיד לבא. ובקדושת שאר א"י לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא קדשה לעתיד לבא. לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה. ושכינה אינה בטילה. והרי הוא אומר (ויקרא כ"ו) והשימותי את מקדשיכם ואמרו חכמים (מגילה כ"ח) אע"פ ששוממין בקדושתן הן עומדים אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים. וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכבוש. ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן א"י. וכיון שעלה עזרא וקדשה. לא קדשה בכבוש. אלא בחזקה שהחזיקו בה. ולפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השניה. הוא מקודש היום. ואע"פ שנלקח הארץ ממנו. וחייב בשביעית ובמעשרות על הדרך שבארנו בהלכות תרומה עכ"ל. וכתב עליו הכ"מ ואינו יודע מה כח חזקה גדול מכח כבוש. ולמה לא נאמר בחזקה ג"כ משנלקח הארץ מידינו בטלה חזקה. ותו בראשונה שנתקדשה בכבוש וכי לא היה שם חזקה. אטו מי עדיפא חזקה בלא כבוש. מחזקה עם כבוש. וצריך לי עיון. עכ"ל. ונ"ל לתרץ דסבירא ליה דכבוש נכרים אתא ומבטל כבוש ישראל משא"כ בחזקה שהחזיקו מיד מלך פרס שנתן להם רשיון להחזיק בה. לא אתא כיבוש ומבטל לחזקה שהיתה מדעת הנותן. ואין להשיב מנתינת השי"ת שנתנה לישראל בראשונה שיש להשיב שכמו שהשי"ת נתן לישראל הארץ. כך נבאו נביאינו שיעלו המחריבים ויטלו מהם. וכן נבאו על כורש מלך פרס שיחזירה. אבל על לקיחת האומה הזאת מידינו. לא מצינו בה נבואה בפירוש ולפיכך שלא כדון נטלוה מידינו. ואין קרקע נגזלת כנ"ל ליישב דברי הרמב"ם:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לז/ב

לא פתחה ואמר רב יהודה בריה דרבי חייא גלות מכפרת עון מחצה מעיקרא כתיב והייתי נע ונד ולבסוף כתיב וישב בארץ נוד אמר רב יהודה גלות מכפרת שלשה דברים שנאמר (כה אמר ה' וגו') היושב בעיר הזאת ימות בחרב ברעב ובדבר והיוצא ונפל אל הכשדים הצרים עליכם יחיה והיתה לו נפשו לשלל רבי יוחנן אמר גלות מכפרת על הכל שנאמר (כה אמר ה') **כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו כי**

לא יצלח מזרעו איש יושב על כסא דוד ומושל עוד ביהודה ובתר דגלה כתיב ובני יכניה אסיר (בנו) שלתיאל בנו אסיר שעברתו אמו בבית האסורין שלתיאל ששתלו אל שלא כדרך הנשתלין גמירי שאין האשה מתעברת מעומד והיא נתעברה מעומד דבר אחר שלתיאל שנשאל על אלתו אל זרובבל שנזרע בבבל ומה שמו נחמיה בן חכליה שמו יהודה וחזקיה בני רבי חייא הווי יתבי בסעודתא קמי רבי ולא הווי קא אמרי ולא מידי אמר להו אגברו חמרא אדרדקי כי היכי דלימרו מילתא כיון דאיבסוס פתחו ואמרו אין בן דוד בא עד שיכלו שני בתי אבות מישראל ואלו הן ראש גולה שבבבל ונשיא שבארץ ישראל שנאמר והיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל אמר להם בני קוצים אתם מטילין לי בעיניי אמר לו רבי חייא רבי אל ירע בעיניך יין ניתן בשבעים אותיות וסוד ניתן בשבעים אותיות נכנס יין יצא סוד

תלמוד ירושלמי מסכת מגילה דף א/ב

שמואל לדוד ניתנה להידרש מה טעמא הכל בכתב זו המסורת מיד ה' זו רוח הקדש עלי השכיל מיכן שניתנה להידרש ר' ירמיה בעי ולמה לי נן אמרין ותבנית כל אשר היה ברוח עמו א"ר מנא מהו ברוח ברוח פיו:

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף י/ב

אמר רבא בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל מגריפה היתה במקדש עשרה נקבים היו בה כל אחד ואחד מוציא עשרה מיני זמר נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר במתניתא תנא היא אמה וגבוהה אמה וקתא יוצא הימנה ועשרה נקבים היו בה כל אחד מוציא מאה מיני זמר נמצאת כולה מוציאה אלף מיני זמר אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך מתניתא גוזמא

תלמוד בבלי מסכת זבחים דף סא/ב

הכא תנן התם וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו ד' אמות מן הדרום וד' אמות מן המערב כמין גמא מאי טעמא אמר רב יוסף משום דלא ספק אמר ליה אביי השתא מקדש ראשון דכתיב ביה יהודה וישראל רבים כחול אשר על (שפת) הים ספק מקדש שני דכתיב ביה כל הקהל כאחד ארבע רבוא לא ספק א"ל התם אש של שמים מסייעתן הכא אין אש של שמים מסייעתן כי אתא רבין אמר ר"ש בן פזי משום בר קפרא שיתין הוסיפו מעיקרא סבור מזבח אדמה שהוא אטום באדמה ולבסוף סבור שתיה כאכילה ומאי מזבח אדמה שהוא מחובר באדמה שלא יבנו לא על גבי כיפיים ולא על גבי מחילות אמר רב יוסף לאו היינו דתניא ויכינו (את) המזבח על מכוונותיו שהגיעו לסוף מדותיו והכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל אלא אמר רב יוסף קרא אשכח ודרש ויאמר דויד זה הוא בית ה' האלהים וזה מזבח לעולה לישראל כי בית מה בית ששים אמה אף מזבח ששים אמה בשלמא בית מינכרא צורתו אלא מזבח מנא ידעי אמר רבי אלעזר ראו מזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו ור' יצחק נפחא אמר אפרו של יצחק ראו שמונת באותו מקום ור' שמואל בר נחמני אמר מכל הבית כולו הריחו ריח קטרת משם הריחו ריח אברים אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה אחד שהעיד להם על המזבח ואחד שהעיד להם על מקום המזבח ואחד שהעיד להם שמקריבין אף על פי שאין בית

רמב"ן על ויקרא פרק כו פסוק מג

(מב) וזכרתי את בריתי יעקוב אמר רבי אברהם כי הוא מושך עצמו ואחר עמו, וזכרתי את בריתי יעקוב, וכן הנבואה עודד הנביא (דהי"ב טו ח), ראשיכם שבטיכם (דברים כט ט) "והארץ אזכור", טעמו אזכור הארץ שפרעה השבתות ונעזבה מהם, ואזכור שהם רצו את עונם ויתכן על דרך האמת, שיאמר וזכרתי יעקב ויצחק ואברהם שהם בני ברית, שכל המדות נקראו כן בהיותם בברית, והארץ הכלולה מהם אזכור בכלל ורבותינו רמזו כן, אמרו (ויק"ר לו ה) ולמה הוא מזכיר זכות הארץ עמהם, אמר רבי שמעון בן לקיש משל לאדון שהיו לו שלש בנות ושפחה אחת מגדלתן, כל זמן שהאדון שואל בשלום בנותיו היה אומר שאלו לי בשלום מגדלתן:

(מג) ופירוש והארץ תעזב מהם כי גם אחרי הזכירה תעזב מהם, רמז כי אחרי פקידת כורש נעזבה מהם ורצתה השמיטות עד אחרי תשע עשרה שנה שנבנה הבית, וקדשו העיר בשתי תודות (נחמיה יב לא), וחזרה קדושת הארץ וזכרתו אמנה ויאמרו (שם י לב) ונטש את השנה השביעית ומשא כל יד כל הקורות אותם רמוזות

בפרשה הזאת:

תנא דבי אליהו רבה פרק ב

ולא גלגל הקב"ה והביא מלכות אדום לעולם שהחריבו את בית המקדש והגלו את ישראל מארצם אלא בשכרו של עשו שהיה בוכה ומתאנח בשעה שבירך יצחק את יעקב אבינו, ולא גלגל הקב"ה והביא סנתריב לעולם אלא בשכרו של אשור שהיה איש כשר ובו היה עצתו של אברהם אבינו, ולא גלגל הקב"ה והביא נבוכדנצר לעולם אלא בשכרו של אויל מרודך בנו מפני שנהג כבוד לאביו שבשמים ולא גלגל הקב"ה והביא פרס ומדי לעולם אלא בשכרו של כורש שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהחריבו העכו"ם את בהמ"ק ולא גלגל הקב"ה והביא את המן לעולם אלא בשכרו של אגג שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהיה חבוש בבית האסורין ואמר אוי לי שמא יאבד זרעי לעולם מן העולם לכך נאמר ולא יבושו עמי לעולם. ד"א ולא יבושו עמי לעולם אבינו שבשמים יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים ששמו נח באהלנו ושמו באהלנו אע"פ שהכל שלו והכל מעשה ידיו ותהא לך קורת רוח מישראל עבדיך בכל מקומות מושבותם שאלמלא כתבת לנו שלשים במועצות ודעת עשאוני ח"ו כאדם אכזרי שכל דבריו באכזריות אבל מה עשית לנו בחכמתך ובתבונתך כתבת לנו שלשים במועצות ודעת שנאמר הלא כתבתי לך שלשים במועצות ודעת וגו' (משלי כב) והודעתנו דור פלוני עשה כך טובה ותורה לכן קנסת אותו לטובה ואדם פלוני עשה כך תורתך וכך עשה טובה וקנסת עליו טובה ודור פלוני עשה כך רעה וכך קנסת עליו מיתה לכך נאמר ולא יבושו עמי לעולם:

מסכת ראש השנה דף ג/א

אמר רב חסדא לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי אומות העולם מתשרי מניין שנאמר דברי נחמיה בן חכליה ויהי בחדש כסליו שנת עשרים וגו' וכתבי ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא וגו' מדקאי בכסליו וקרי ליה שנת עשרים וקאי בניסן וקרי ליה שנת עשרים מכלל דראש השנה לאו ניסן הוא בשלמא היאך מפרש דלארתחשסתא אלא האי ממאי דלארתחשסתא דילמא למניינא אחרינא הוא אמר רב פפא שנת עשרים שנת עשרים לגזירה שוה מה התם לארתחשסתא אף הכא לארתחשסתא וממאי דמעשה דכסליו קדים דילמא מעשה דניסן קדים לא סלקא דעתך דתניא דברים שאמר חנני לנחמיה בכסליו אמרן נחמיה למלך בניסן דברים שאמר חנני לנחמיה בכסליו שנאמר דברי נחמיה בן חכליה ויהי בחדש כסליו שנת עשרים ואני הייתי בשושן הבירה ויבא חנני אחד מאחי הוא ואנשים מיהודה ואשאלם על היהודים הפליטה אשר נשאר מן השבי ועל ירושלים ויאמרו לי הנשארים אשר נשאר מן השבי שם במדינה ברעה גדולה ובחרפה וחומת ירושלים מפורצת ושעריה נצתו באש אמרן נחמיה למלך בניסן שנאמר ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא המלך יין לפניו ואשא את היין ואתנה למלך ולא הייתי רע לפניו ויאמר לי המלך מדוע פניך רעים ואתה אינך חולה אין זה כי אם רע לב ואירא הרבה מאד ואומר למלך המלך לעולם יחיה מדוע לא ירעו פני אשר העיר בית קברות אבותי חרבה ושעריה אוכלו באש ויאמר לי המלך על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים ואומר למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה [אל] עיר קברות אבותי ואבננה ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו עד מתי יהיה מהלכך ומתי תשוב וייטב לפני המלך וישלחני ואתנה לו זמן מתיב רב יוסף ביום עשרים וארבעה לחדש בששי בשנת שתיים לדריוש וכתבי בשביעי (בשנת שתיים) בעשרים ואחד לחדש ואם איתא בשביעי בשנת שלש מיבעי ליה אמר רבי אבהו כורש מלך כשר היה לפיכך מנו לו כמלכי ישראל מתקיף לה רב יוסף חדא דאם כן קשו קראי אהדדי דכתיב ושיצא ביתא דנא עד יום תלתא לירת אדר די היא שנת שית למלכות דריוש מלכא ותניא באותו זמן לשנה הבאה עלה עזרא מבבל וגלותו עמו וכתבי ויבא ירושלים בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך ואם איתא שנת השמינית מיבעי ליה ועוד מי דמי התם כורש הכא דריוש תנא הוא תנא הוא כורש הוא דריוש הוא ארתחשסתא כורש שמלך כשר היה ארתחשסתא על שם מלכותו ומה שמו דריוש שמו מכל מקום קשיא אמר רבי יצחק לא קשיא כאן קודם שהחמיץ כאן לאחר שהחמיץ מתקיף לה רב כהנא ומי החמיץ והכתיב ומה חשחן ובני תורין ודכרין ואמרין לעלון לאלה שמיא חנטין מלח חמר ומשח כמאמר כהניא די בירושלם להוא מתיהב להם יום ביום די לא שלו אמר לו רבי יצחק רבי מטונך די להון מהקרבין ניוחחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובנוהי ומאן דעבד הכי

לאו מעליותא היא והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור לא קשיא כאן בישראל כאן בעובדי כוכבים ואיבעית אימא מנלן דאחמיץ דכתיב נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת ונפקתא מן בית מלכא תתיהב למה ליה **דעבד הכי סבר אי מרדו בי יהודאי איקלייה בנורא אטו שלמה לא עבד הכי והכתיב שלשה טורי גזית וטור כרתות ארוזים שלמה עבד מלמעלה ואיהו עבד מלמטה שלמה שקיעה בבנינא איהו לא שקיעה בבנינא שלמה סדייה בסידא איהו לא סדייה בסידא** (אמר) רב יוסף ואיתימא רבי יצחק מנלן דאחמיץ מהכא ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו מאי שגל אמר רבה בר לימא

ראש השנה דף ד/א

אמר רבה בר לימא משמיה דרב כלבתא אלא מעתה הא דכתיב ועל מרא שמיא התרוממת ולמאנייא די ביתיה היתיו קדמך ואנת ורברבניך שגלתך ולחנתך חמרא שתין בהון ואי שגל כלבתא היא כלבתא בת משתיא חמרא היא הא לא קשיא דמלפא לה ושתייא אלא מעתה דכתיב בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר ואי שגל כלבתא היא מאי קא מבשר להו נביא לישראל הכי קאמר בשכר שחביבה תורה לישראל כשגל לעובדי כוכבים זכיתם לכתם אופיר ואיבעית אימא לעולם שגל מלכתא היא ורבה בר לימא גמרא גמיר לה ואמאי קרי לה שגל שהיתה חביבה עליו כשגל אי נמי שהושיבה במקום שגל איבעית אימא מנלן דאחמיץ מהכא עד כסף ככרין מאה ועד חנטיין כורין מאה ועד חמר בתין מאה ועד בתין משח מאה ומלח די לא כתב וגו' מעיקרא בלא קיצותא והשתא בקיצותא ודילמא מעיקרא לא הוה קים ליה בקיצותא אלא מחוורתא כדשניין מעיקרא.

רש"י ראש השנה דף ג/ב

ויבא חנני - מירושלים בא, שכבר עלו בני הגולה מימות כורש, והיו שם בימיו ובימי אחשורוש, וארתחשסתא זהו דריוש שאחר אחשורוש, שנבנה הבית בשנת שתיים לדריוש, והרבה נשאר בבל, ונחמיה בן חכליה היה שר המשקים למלך בשושן הבירה:
 בששי בשנת שתיים - שניהם נבואות חגי, נבדק במקרא ולא נמצא כתוב בפסוק שני בשנת שתיים, אך יש לומר שלפסוק של מעלה הימנו קאי, שכתוב בו בשנת שתיים:
 כורש מלך כשר היה - כלומר על שם שהיה כשר קראוהו כורש, ושמו מעיד עליו, לפיכך מנו לו כמלכי ישראל:
 חדא - דאם מניסן מנין קשו קראי אהדדי:
 באותו זמן לשנה הבאה - על כרחך שביעית היא לו, ממה נפשך:
 וכתוב בעזרא ויבא ירושלם בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך - ואי מנו לו מניסן שמינית היא:
 ועוד - אנן בדריוש קיימינן, ואת אמרת כורש מלך כשר היה:
 הוא כורש כו' - אף דריוש שאחר אחשורוש נקרא כורש:
 החמיץ - נעשה רשע, כשעלה עזרא כבר החמיץ:
 ומי החמיץ - כשעלה עזרא:
 והכתיב - באגרת ששלח ביד עזרא, לפחות שהיו לו בארץ יהודה:

רש"י ראש השנה דף ד/א

ומה חשחן - כלומר כל מה שחפצים הכהנים תנו להם משלי:
 מטונך - ממשאך, שבאת עלינו להשיבנו, אני משיבך תשובה ראה מה כתוב בה די להון מהקרבין וגו' ומצלין לחיי מלכא למדת שלא לשם שמים עשה כי אם להנאתו:
 הרי זה צדיק גמור - אם רגיל בכך:
 כאן בישראל - שלבו לשמים, ואם מריעין לו בחייו אינו קורא לו תגר, אלא תולה היסורין בעונו, אבל נכרי אם אין מטיבין לו כגמולו קורא תגר:

נדבכין די אבן גלל - כתב ששלח ביד עזרא כתוב בו שורות של אבני שיש שלש בחומות הבית והרביעי של עץ: כלבתא - למשכב, ובני נח הוזהרו על כך, שנאמר (בראשית ב) והיו לבשר אחד יצאו בהמה וחייה ועוף שאינן נעשין בשר אחד, שאין יולדין מן האדם: בנות מלכים ביקרותיך - מיקרות אותך לעתיד לבא: לעולם שגל - דעלמא מלכתא היא: ורבה בר לימא - להאי שגל דהכא, גמרא גמר לה מרביה דכלבתא הואי: עד כסף ככרין מאה - תנו להם לבוני הבית:

שיר השירים פרשה ה פסקה ה

(א) ה קמתי אני לפתוח לדודי קמתי אני ולא אומות העולם תרגם רבי יעקב בר אבונה קמי ר' יצחק כתיב (עזרא א') ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימן והכהנים והלויים וגו' ליהודה שהוא מלך ובנימן שבית המקדש בחלקו לכהנים מפני העבודה וללויים מפני הדוכן לפתוח לדודי בתשובה וידי נטפו מור מררים **דגזר כורש ואמר דעבר פרת עבר דלא עבר לא יעבור א"ר יוחנן כתיב (ישעיה י"ג) חשך השמש בצאתו לזויה הוה קבל ההוא יומא ולא דנחה יצא כורש לטייל במדינה וראה המדינה שוממת אמר מה טיבה של מדינה זו שוממת איכן הם הזהבים איכן הם הכספים אמרי ליה ולא את הוא דגזרת ואמרת כל יהודאין יפקון ויבנון בית מקדשא מנהון דהבים ומנהון כספים הא דסלקין למבנא מקדשא בההיא שעתא גזר ואמר דעבר פרת עבר דלא עבר לא יעבור דניאל וסיעתו וחבורתו עלו באותה שעה אמרו מוטב שנאכל סעודת ארץ ישראל ונברך על א"י עזרא וסיעתו וחבורתו לא עלו באותה שעה ולמה לא עלה באותה שעה עזרא שהיה צריך לברר תלמודו לפני ברוך בן נריה ויעלה ברוך בן נריה אלא אמרי ברוך בן נריה אדם גדול וישיש היה ואפילו בגלקטיקא לא היה יכול להטען אמר ריש לקיש מקודש הבית שלא עלה עזרא באותה שעה שאלו עלה עזרא באותה שעה היה לשטן לקטרג ולומר מוטב שישמש עזרא בכהונה גדולה מלשמש יהושע בן יהוידק כהן גדול ויהושע בן יהוידק היה כהן גדול בן כהן גדול אבל עזרא ע"י שהיה אדם צדיק לא היה ראוי לשמש בכהונה גדולה כמותו א"ר סימון קשה היא שלשלת יוחסין לפני הקב"ה להעקר ממקומה על כפות המנעול שמשם ננעל פרת לפניהם ד"א קמתי אני ולא א"ה לפתוח לדודי בתשובה וידי נטפו מור מררים שאמרת לי לעגל (שמות ל"ב) אלה אלהיך ישראל ואצבעותי מור עובר אעפ"כ מר עובר עבר על מררי שנא' (שם) וינחם ה' על הרעה וגו' על כפות המנעול שמשם ננעל בפניהם שלא יכנסו לארץ ישראל:**

ערכין דף יב/ב

ליה בשיתא בשבוע הא מני רבי יהודה היא דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן אייתי תמניא מתמניא יובלי והני שית הוי ארביסר אישתכח דבמוצאי שביעית חרוב אי ר' יהודה בראשונה לא משכחת לה דתניא שבעה עשר יובלות מנו ישראל משנכנסו לארץ ועד שיצאו ואי אתה יכול לומר משעה שנכנסו מנו שאם אתה אומר כן נמצא בית חרב בתחילת יובל ואי אתה מוצא בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר אלא צא מהם שבע שכיבשו ושבע שחילקו ואתה מוצא בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר ואי רבי יהודה אייתי שבסרי משבסרי יובלי שדי אהני הוה ליה בתלתא בשבוע הנך שני דאגליניהו סנחריב עד דאתא ירמיה אהדריניהו לא קחשיב להו איבעית אימא לעולם רבנן וכי קתני וכן בשניה אשאר הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי משמרתו של יהויריב בשניה מי הואי והתניא ארבע משמרות עלו מן הגולה ידעיה וחרים פשחור ואימר עמדו נביאים שביניהם וחלקום לכ"ד משמרות בללום ונתנום בקלפי בא ידעיה ונטל חלקו וחלק חביריו שש בא חרים ונטל חלקו וחלק חביריו שש וכן פשחור וכן אימר התקינו נביאים שביניהם שאפ"י יהויריב ראש משמרות עולה לא ידחה ידעיה ממקומו אלא ידעיה עיקר ויהויריב טפל לו אלא אשאר: רב אשי אמר הנך שית שני עד דסליק עזרא ומקדיש לא קא חשיב להו דכתיב באדין בטילת עבידת בית אלהנא די בירושלים וכת' ושיצא ביתא דנא עד יום תלתא לירח אדר דהיא שנת שית למלכות דריוש מלכא ותנא באותו זמן לשנה הבאה עלה עזרא וגלותו עמו דכתיב ויבא ירושלים בחודש החמישי היא השנה השביעית למלך:

ספר דברים פרק יח

- (ו) וכי יבא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל אשר הוא גר שם ובא בכל את נפשו אל המקום אשר יבחר ידוד:
 (ז) ושרת בשם ידוד אלהיו ככל אחיו הלויים העמדים שם לפני ידוד:
 (ח) חלק כחלק יאכלו לבד ממכריו על האבות:

מסכת סוכה דף נו/א

תלמוד לומר חלק כחלק יאכלו כחלק עבודה כך חלק אכילה ומאי אכילה אילימא קרבנות מהתם נפקא לכהן המקריב אותה לו תהיה אלא לחם הפנים יכול אף בחובות הבאות שלא מחמת הרגל ברגל תלמוד לומר לבד ממכריו על האבות מה מכרו האבות זה לזה אני בשבתי ואתה בשבתך:

רע"ב על מסכת תמורה פרק ג משנה ד

ואע"פ שהוא כהן עבודתה ועורה לאנשי משמר - שהרי של צבור היא ואין כהן של משמר אחר רשאי להקריב, דכתיב (דברים יח) לבד ממכריו על האבות, מה שמכרו האבות זה לזה, טול אתה את שבתך, ואני אטול את שבתך. והלכה כדברי חכמים

רמב"ן על במדבר פרק ז פסוק יג

והנה השם הנכבד הסכים על דעת הנשיאים וצוה (בפסוק יא) נשיא אחד ליום יקריבו, ולפיכך יתכן שהיא מצוה לדורות שיחנכו לעולם בית המקדש והמזבח ולכך עשה שלמה חנכת הבית, דכתיב (דהי"ב ז ה) ויחנכו את בית האלהים המלך וכל העם וכן אנשי כנסת הגדולה עשו חנוכה, דכתיב (עזרא ו טז) ועבדו בני ישראל כהניא וליואי ושאר בני גלותא חנכת בית אלהא וגו' וכן לימות המשיח, שנאמר ביחזקאל (מג כו כז) שבעת ימים יכפרו את המזבח וטהרו אותו ומלאו ידיו ויכלו את הימים והיה ביום השמיני והלאה יעשו הכהנים על המזבח את עולותיכם ואת שלמיכם, והיא חנכה למזבח במלואים והנה תהיה ענין זו המצוה, כענין פרשת טמאים בפסח (להלן ט) ופרשת בני יוסף (להלן לו), שהסכימה דעתם לדעת העליונה ונצטוינו בהם לדורות

מלבי"ם על עזרא פרק ו פסוק טו - חלק באור הענין

(טו-טז) ושיצא - וסוף הבנין היה בג' אדר שנת שש למלכות דריוש נמצא נמשך הבנין ד' שנים וששה חדשים [עי' חגי א' ט"ו], ויעשו חנוכת הבית הזה בחדוה - כבר פ' הקדמונים מ"ש הבית הזה, כי אם היו זוכים אז היה מגיע זמן הגאולה העתידה, ותיכף אחר בנין זה היה יורד ביהמ"ק מן השמים כמקדש שראה יחזקאל לעתיד לבא והיו מתחילים החנוכה השנית שנאמרה ביחזקאל, ולע"ע עשו חנוכת הבית הזה, שמלת דנא מורה שמצפה על חנוכת בית אחר, והנה חנוכת יחזקאל תתחיל בכ"ג אדר, כמבואר שם והם המשיכו חנוכה שלהם עד כ"ג אדר שהם כ"א יום, ואם היו זוכים היה תיכף חנוכת הבית האחרון שיבנה בידי שמים, ויען שבימים האלה חל פורים שהם ימי משתה ושמחה, אמר שהיה עיקר החדוה על החנוכה שהיתה גדולה משמחת הפורים:

מדרש תנחומא וישב פרק ב

עבדיו והושיבן בשומרון להעלות מס למלכות שלח הקב"ה בהן את האריות שנאמר (מלכים ב יז) ויהי בתחלת שבתם שם לא יראו את ה' וישלח ה' בהם את האריות שלחו ואמרו לו הגוים אשר הגלית וגו' וישלח בס את האריות והנם ממיתים אותם וגו' שלח וקרא לכל זקני ישראל אמר להם כל השנים שהייתם בארצכם לא שכלה אתכם חית השדה ומה עסקה עכשיו אמרו נאמר לו דבר אחד לו ישיב אותנו לארצנו א"ל הארץ אינה מקבלת עכו"ם שאינו עוסק בתורה ולא גמול אמר להן תנו לי שנים מכם שילכו לשם וילמדו אותם ודבר המלך אין להשיב מיד שלחו לשם את ר' דוסתאי בר ינאי ואת רבי סבייא ולמדו אותם בכתב ס"ת נטריקון ובוכין ואעפ"כ

את ה' היו יראים ואת אלהיהם היו עובדים עד שעלה עזרא מבבל וזרובבל ויהושע בן יהוצדק והתחילו בונים בהיכל שנאמר (עזרא ה) באדין קמו זרובבל בר שאלתיאל וישוע בר יוצדק ושריו למבנא בית אלהא וגו' באותה שעה באו עליהן השמרונים למלחמה ק"פ אלף וכי שמרונים היו והלא כותיים היו אלא על שם העיר שומרון נקראו שמרונים ועוד בקשו להרוג את נחמיה במרמה שנאמר (נחמיה ו) לכה ונועדה יחדו בכפרים בבקעת אונו וגו' ובטלו מלאכת בית ה' ב' שנים שנאמר (עזרא ד) באדין בטלת עבדת בית אלהא די בירושלם והות בטלא עד שנת תרתין למלכות דריוש מלך פרס מה עשה עזרא וזרובבל ויהושע קבצו את כל הקהל אל היכל ה' והביאו שלש מאות כהנים ושלש מאות שופרות ושלש מאות ספרי תורה ושלש מאות תינוקות והיו תוקעין והלויים היו משוררים ומזמרים ומחרמים ומשמתיין ומנדיין את הכותיים בסוד שם המפורש ובכתב הנכתב על הלוחות ובחרם ב"ד העליון ובחרם ב"ד התחתון שלא יאכל אדם מישראל פת כותי מכאן אמרו האוכל פת כותי כאוכל בשר חזיר ואל יתגייר כותי בישראל ואל יהא להם חלק בתחיית המתים שנאמר (שם ד) לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו וכתביב (נחמיה ב) ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם וכתבו וחתמו ושלחו את החרם לכל ישראל שבבבל והם הוסיפו עליהם חרם על חרם והמלך כורש קבע עליהם חרם עולם שנאמר (עזרא ו) ואלהא די שכן שמה תמה ימגר כל מלך ועם די ישלח ידה להשניא וגו':

תוספות ערכין דף לא/ב

בבית שני הוה סבירא ליה דבבית שני הואיל ולא היה יובל נהג לא היה נהג שמיטה מדאורייתא ואמרינן מנו יובלות לקדש שמיטין מדרבנן קאמר וכאן משמע דבבית שני היה יובל נהג מן התורה וכן משמע בכריתות פרק ארבעה מחוסרי כפרה בסופו (דף יא.) ויתנו ידיהם להוציא (את) נשיהם ואשמים וגו' אמר רב חסדא מלמד שכולן שפחה חרופה בעלו ושפחה חרופה היינו חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי ואמרינן בפרקין דלעיל (דף כט.) דאין עבד עברי נהג אלא בזמן שהיובל נהג אלמא נהגו יובלות בבית שני וצ"ל דע"כ דאין הכי נמי דנהגו יובלות בבית שני ואע"ג דכל ישראל ולא חזרו בימי עזרא כדכתיב (נחמיה ז) כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש מאות ושישים ומיהו מכל שבט ושבט חזרו מקצתן והוי שפיר כמו יושביה עליה כדאמרינן לקמן שמנו יובלות אע"ג דלא חזרו כולן וההיא דפרק השולח (גיטין דף לו.) צ"ל דהלל לאו לדריה תקין אלא יודע היה שהבית היה עתיד ליחרב ולפיכך תיקן פרוזבול ואע"ג דבעי התם הלל כי תקין פרוזבול לדריה הוא דתקין או לדרי עלמא תקין ההיא לאו לאביי קבעי כי אם לרבא דמתרץ התם הפקר ב"ד היה הפקר:

פרק ז' עליית עזרא

בבלי מסכת מגילה דף טז/ב

נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כב/א

(לג) שם אָמר מר זוטרא ואי תימא מר עוקבא, בתחלה, נתנה תורה לישראל בכתב עברי, ולשון הקדש, חזרה ונתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי. ברוו להן לישראל, כתב אשורית ולשון הקדש, והניחו להדיוטות, כתב עברית ולשון ארמית. מאן הדיוטות? אָמר רב חסדא, כותאי. מאי כתב עברית? אָמר רב חסדא, כתב ליבונא. תניא, רבי יוסי אומר, ראוי היה עזרא, שתנתן תורה על ידו לישראל, אלמלא לא קדמו משה. במשה הוא אומר, (שמות יט) "ומשה עלה אל האלהים", בעזרא הוא אומר, (עזרא ז) "הוא עזרא עלה מבבל", מה, עליה האמור כאן - תורה, אף עליה האמור להלן - תורה. במשה הוא אומר, (דברים ד) "ואתי צוה ה' בעת ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים", בעזרא הוא אומר, (עזרא ז) "כי עזרא הכין לבבו לדרש את תורת ה'", (אלהיו) ולעשת וללמד בישראל חק ומשפט". ואף על פי שלא נתנה תורה על ידו, נשתנה על ידו הכתב, שנאמר, [דף כב] (עזרא ד) "ויכתב הנשתון כתוב ארמית ומתרגם ארמית", וכתוב, (דניאל ה) "ולא כהלין כתבא למקרא ופשרה להודעה למלכא", (מלמד שבאותו היום נתן) [ויכתב], (דברים ז) "ויכתב לו את משנה התורה הזאת", כתב הראוי להשתנות. למה נקראת, אשורית? שעלה עמהם מאשור. תניא, רבי אומר, [בתחלה], בכתב זה נתנה תורה לישראל, כיון שחטא נהפך להן לרועץ, כיון שחזרו בהן החזירו להם שנאמר שובו לביצרון אסירי התקוה גם היום מגיד משנה אשיב לך למה נקרא שמה אשורית שמאשרת בכתב רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי אליעזר בן פרטא שאמר משום רבי אלעזר המודעי כתב זה לא נשתנה כל עיקר שנאמר ווי העמודים מה עמודים לא נשתנו אף וויים לא נשתנו ואומר ואל היהודים ככתבם וכלשונם מה לשונם לא נשתנה אף כתבם לא נשתנה אלא מה אני מקיים את משנה התורה הזאת לשתי תורות אחת שיוצאה ונכנסת עמו

רש"י סנהדרין דף כב/א

וכתב הנשתון - כתב שנשתנה, והאי קרא בעזרא כתיב, שהיו כותבין בימיו כתב משונה שנשתנה על ידי מלאך שכתב מנא תקל ופרסין בימי דניאל, כתב דארמי ולשון ארמי, ואומר לא כהלין כתבא למיקרא (דכיון שחטאו) לא היו יכולין לקרות כתב שכתב המלאך בימי בלשצר, והיו שם יהודים הרבה, שמע מינה נשתנה להם אותו כתב באותו היום:

את משנה התורה - רמז לנו משה רבינו שכתב שבימיו עתיד להשתנות מן עברי לאשורית שנתן להם בימי דניאל, ובא עזרא וכתב בו את התורה בכתב אשורית:

בכתב זה נתנה תורה לישראל - בימי משה, ולמה לא כהלין כתבא למקרא דכיון שחטאו בבית ראשון ובזו את התורה נהפך להם לרועץ לשון תרעץ אויב (שמות טו) ששכחוהו:

שובו לביצרון - לעיר מבצר שלכם לירושלים, ואבית שני קא מתנבא:

גם היום מגיד משנה - מה ששכחת את משנה התורה הזאת:

אשיב לך - אחזיר לך מה ששכחת את משנה התורה הזאת:

הקדמה לספר יד החזקה

ואליהו קבל מאחיה השילוני ובית דינו. ואלישע קבל מאליהו ובית דינו. ויהודע הכהן קבל מאלישע ובית דינו וזכריה קבל מיהודע ובית דינו. והושע קבל מזכריה ובית דינו. ועמוס קבל מהושע ובית דינו. וישעיה קבל מעמוס ובית דינו. ומיכה קבל מישעיה ובית דינו. ויואל קבל ממיכה ובית דינו. ונחום קבל מיואל ובית דינו. וחבקוק קבל מנחום ובית דינו. וצפניה קבל מהבקוק ובית דינו. וירמיה קבל מצפניה ובית דינו. וברוך בן נריה קבל מירמיה ובית דינו. **ועזרא ובית דינו קבלו מברוך בן נריה ובית דינו:** בית דינו של עזרא, הם הנקראים אנשי כנסת הגדולה, והם, חגי, זכריה, ומלאכי, דניאל, חנניה, מישאל, ועזריה, ונחמיה בן חכליה, ומרדכי בלשן, וזרובבל, והרבה חכמים עמהם, תשלום מאה ועשרים זקנים. האחרון מהם הוא, שמעון הצדיק, והוא היה מכלל המאה ועשרים, וקבל תורה שבעל פה מכולם, והוא היה כהן גדול אחר עזרא:

רסיסי לילה - אות נו

בפרקי היכלות (פרק כז) דאף על פי שלא שרתה שכינה בבית שני מכל מקום עיקר התורה וזיוה והדרה לא היה אלא בבית שני שלא רצו לבנות עד שהבטיחם השם יתברך לגלות להם רזי התורה יעוין שם בפנים. והיינו כי התחלת תורה שבעל פה היה בבית שני מאנשי כנסת הגדולה שהם מייסדי הבית הם יסדו גם כן התורה שבעל פה כמו שאמרו בירושלמי דשקלים (ריש פרק ה הלכה א). ובימי מרדכי דקיימו מה שקיבלו כבר שחזרו לקבל התורה מאהבה שלא על ידי כפיית הר כגיגית כמו שאמרו ז"ל (שבת פח.) אז זכו לכך. כי עיקר הכפיית הר היה על תורה שבעל פה כמו שאמרו בתנחומא (פרשת נח ג) עיין שם בפנים וכל זמן שלא קיבלוה מרצונם לא נמסרה עדיין להם לגמרי והיו מתנהגים על פי נביאים הכל בכתב מיד ה':
ואף שהנבואה הוא גילוי מפורש מראות ה' יותר מהשגת החכמים מכל מקום אמרו (בבא בתרא יב.) דחכם עדיף מנביא ועיין שם ברמב"ן דיכול להשיג מעמקים יותר. וכידוע מהאריז"ל שהגיד דברים בעולמות עליונים שכפי דעת עצמו הוא למעלה מהשגת כל הנביאים ואפילו השגת משה רבינו ע"ה כנודע להוגים בכתבי האריז"ל. אלא שהם השיגו דרך ראייה ואי אפשר לראות בעולם הזה יותר כפי התלבשות גופניות דעולם הזה דעל כן דבריהם ניתנו לכתוב בלבוש גמור בעולם הזה. אבל הוא השיג דרך השגה בשכל שזהו השגת רוח הקודש כמו שכתב רמב"ן שם ושלא דרך ראייה אפשר להשיג הרבה:
וזה מה שאמרו במנחות (בט ע"ב) דמשה רבינו ע"ה לא הבין דברי רבי עקיבא ובמדרש רבה (חקת יט, ו) דראתה עינו של רבי עקיבא מה שלא ראה משה רבינו ע"ה ואף דלא קם כמוהו היינו מצד השגתו דרך ראייה ולו נתגלה גם כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ואפילו מה שרבי עקיבא עתיד לחדש. אלא שהכל היה התגלות נבואה דרך ראייה ולא דרך השגה שכליות כמו שמשגיגים אותם המחדשים הדברים שדבר זה לא ניתנו לכתוב כי דבר זה אי אפשר להלביש בכתב כלל רק מה שלב חכם ישכיל פיהו ועיקר ההשגה הוא סוד נעלם בלב המשיג:

רמב"ם יד החזקה הקדמה לספר יד החזקה

ואנטיגנוס משמעון הצדיק, ושמעון הצדיק מעזרא, 22 ועזרא מברוך, 21 וברוך מירמיהו, 20 וירמיהו מצפניה, 19 וצפניה מחבקוק, 18 וחבקוק מנחום, 17 ונחום מיואל, 16 ויואל ממיכה, 15 ומיכה מישעיה, 14 וישעיה מעמוס, 13 ועמוס מהושע, 12 והושע מזכריה, 11 וזכריה מיהודע, 10 ויהודע מאלישע, 9 ואלישע מאליהו, 8 ואליהו מאחיה, 7 ואחיה מדוד, 6 ודוד משמואל, 5 ושמואל מעלי, 4 ועלי מפנחס, 3 ופנחס מיהושע, 2 ויהושע ממשה רבינו, ומשה רבינו מפי הגבורה. נמצא, שכולם מה' אלקי ישראל:

ספר מגלה עמוקות על התורה - פרשת האזינו

הזיו לך הוא מתקנת עזרא ובית דינו שהיו ק"ך זקנים והם הם שתקנו ח"י (מגילה יח) ברכות על הסדר עזרא הי' ממשה רבינו מקבל כ"ב כי (סנהדרין כא) ראוי הי' שתנתן על ידו התורה אפ"ה נשתנה הכתב על ידו כי

הוא אהרן והוסיפו אח"כ על שמו כ"ב ונקרא עזרא לפי שהוא הי' כ"ב דורות ממש רבינו כשם שאליהו הוא מקבל השמיני לפי שהוא מלאך הברית הניתנה בשמינית. הלי"י תגמלו זא"ת שנסתלק ו' מן חורב ומן זאת התורה ונשאר זא"ת שהוא לעולם מורה על מדה"ד שיחת לו באותה שעה שחטאו בעגל שעשה בו' שעות נסתלקה ו' ואומר שם (שמות לב) שחת עמך גרמו באותה שעה שנסתלקו תפילין מן יד כהה בזוהר בראשית ע"פ (שם) ויתנצלו את עדים הם תפילין ז"ש צור ילדך תש"י תפילין של יד.

מדרש שמואל פרשה טו

ורבנין אמרין, (עזרא ז, ה) בן אבישוע בן פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן הראש הוא עזרא עלה מבבל. מלמד, שאלו היה אהרן קיים, עזרא היה גדול ממנו בדורו:

שיר השירים פרשה ה פסקה ה

שעה ולמה לא עלה באותה שעה עזרא שהיה צריך לברר תלמודו לפני ברוך בן נריה ויעלה ברוך בן נריה אלא אמרי ברוך בן נריה אדם גדול וישיש היה ואפילו בגלקטיקא לא היה יכול להטען אמר ריש לקיש מקודש הבית שלא עלה עזרא באותה שעה שאלו עלה עזרא באותה שעה היה לשטן לקטרג ולומר מוטב שישמש עזרא בכהונה גדולה מלשמש יהושע בן יהוצדק כהן גדול ויהושע בן יהוצדק היה כהן גדול בן כהן גדול אבל עזרא ע"י שהיה אדם צדיק לא היה ראוי לשמש בכהונה גדולה כמותו א"ר סימון קשה היא שלשלת יוחסין לפני הקב"ה להעקר ממקומה על כפות המנעול שמשם ננעל פרת לפניה ד"א קמתי אני ולא א"ה לפתוח לדודי בתשובה וידי נטפו מור מררים שאמרתי לעגל (שמות ל"ב) אלה אלהיך ישראל ואצבעותי מור עובר אעפ"כ מר עובר עבר על מררי שנא' (שם) וינחם ה' על הרעה וגו' על כפות המנעול שמשם ננעל בפניהם שלא יכנסו לארץ ישראל:

ספר מלכים ב פרק כה

(יח) וַיִּקַּח רַב טַבָּחִים אֶת שְׂרָיָה כֶּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת צַפְנִיָּהוּ כֶּהֵן מִשְׁנֵה וְאֶת שְׁלִישֵׁת שְׁמָרֵי הַסֶּף: (יט) וּמִן הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר הוּא פְּקִיד עַל אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה וְחַמְשָׁה אַנְשִׁים מֵרֵאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר נִמְצְאוּ בְּעִיר וְאֶת הַסֶּפֶר שֶׁר הֻצְבָּא הַמְּצָבָא אֶת עַם הָאָרֶץ וְשֵׁשִׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ הַנִּמְצָאִים בְּעִיר: (כ) וַיִּקַּח אֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים וַיִּלְךְ אִתָּם עַל מֶלֶךְ בְּבֵל רְבִלְתָּהּ: (כא) וַיֵּד אֹתָם מֶלֶךְ בְּבֵל וַיְמִיתֵם בְּרִבְלָה בְּאָרֶץ חֲמַת וַיְגַל יְהוּדָה מֵעַל אֲדָמָתוֹ:

ספר דברי הימים א פרק ה

(ל) אֶלְעָזָר הוֹלִיד אֶת פִּינְחָס פִּינְחָס הוֹלִיד אֶת אֲבִישׁוּעַ: (לא) וְאֲבִישׁוּעַ הוֹלִיד אֶת בְּקִי וּבְקִי הוֹלִיד אֶת עֲזִי: (לב) וְעֲזִי הוֹלִיד אֶת זְרַחְיָה וְזְרַחְיָה הוֹלִיד אֶת מְרִיזָה: (לג) מְרִיזָה הוֹלִיד אֶת אֶמְרִיָּה וְאֶמְרִיָּה הוֹלִיד אֶת אַחִיטוֹב: (לד) וְאַחִיטוֹב הוֹלִיד אֶת צְדוֹק וְצְדוֹק הוֹלִיד אֶת אַחִימֶעֶץ: (לה) וְאַחִימֶעֶץ הוֹלִיד אֶת עֲזַרְיָה וְעֲזַרְיָה הוֹלִיד אֶת יוֹחָנָן: (לו) וַיּוֹחָנָן הוֹלִיד אֶת עֲזַרְיָה הוּא אֲשֶׁר כֶּהֵן בְּבֵית אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה בִּירוּשָׁלַם: (לז) וַיּוֹלֵד עֲזַרְיָה אֶת אֶמְרִיָּה וְאֶמְרִיָּה הוֹלִיד אֶת אַחִיטוֹב: (לח) וְאַחִיטוֹב הוֹלִיד אֶת צְדוֹק וְצְדוֹק הוֹלִיד אֶת שְׁלוֹם: (לט) וְשְׁלוֹם הוֹלִיד אֶת חֶלְקִיָּה וְחֶלְקִיָּה הוֹלִיד אֶת עֲזַרְיָה: (מ) וְעֲזַרְיָה הוֹלִיד אֶת שְׂרָיָה וְשְׂרָיָה הוֹלִיד אֶת יְהוֹצָדָק: (מא) וַיְהוֹצָדָק הָלַךְ בְּהַגְלוֹת יְדוּד אֶת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּיַד נְבֻכַדְנֶאצַּר:

מדרש תהלים מזמור קח

אמר רבי שמואל בר נחמן, אם כיוונת לבך בתפלתך תהא מבושר שנשמעה תפלתך, שנאמר (תהלים י, יז) תכין לבם תקשיב. וכן הוא אומר, (עזרא ז, י) עזרא הכין לבבו. (שם, ו) ויתן לו המלך כיד ה' הטובה עליו. וכן את מוצא בחזקיהו כשהתפלל על ישראל, שנאמר (דברי הימים ב ל, יח) כי התפלל עליהם חזקיהו לאמר ה' הטוב יכפר בעד. וכשנתפלל כיוון לבו, שנאמר (שם, יט) בכל לבבו הכין לדרוש את ה' ובשביל שכיוון לבו, שמע הקב"ה תפלתו וריפא את העם. וכן הוא אומר (שם, כז) ויקומו הכהנים הלויים ויברכו את העם וישמע בקולם. אמר דוד הואיל כן הוא, אני אכוין את לבי לפניו כדי שישמע, שנאמר, נכון לבי אלהים אשירה ואזמרה:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף ח/א

אלו ת"ח ור"ל סבר לה כדדרש רבא אני חומה זו כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות רב נחמן בר רב חסדא רמא כרגא ארבנן א"ל רב נחמן בר יצחק עברת אדאורייתא ואדנביאי ואדכתובי אדאורייתא דכתיב אף חובב עמים כל קדושיו יהיו בידך והם תכו לרגלך תני רב יוסף אלו תלמידי חכמים שמכתתים רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה ישא מדברותיך לישא וליתן בדבורותיו של מקום אדנביאי דכתיב גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים אמר עולא פסוק זה בלשון ארמית נאמר אי תנו כולהו עתה אקבצם ואם מעט מהם יחלו ממשא מלך ושרים אדכתובי דכתיב מנדה בלו והלך לא שליט למרמא עליהם ואמר רב יהודה מנדה זו מנת המלך בלו זו כסף גולגלתא והלך זו ארנונא רב פפא רמא כריא חדתא איתמי א"ל רב שישא בריה דרב אידי לרב פפא ודילמא לא מידויל א"ל מישקל שקילנא מנייהו אי מידויל מידויל ואי לא מהדרנא לה ניהלייהו אמר רב יהודה הכל לאגלי גפא אפילו מיתמי אבל רבנן לא צריכי נטירותא הכל לכריא פתיא אפי' מרבנן ולא אמרן אלא דלא נפקי באכלוזא אבל נפקי באכלוזא רבנן לאו בני מיפק באכלוזא נינהו:

רש"י בבא בתרא דף ח/א

אלו תלמידי חכמים - אלמא אין צריכין חומה:
 [זו] כנסת ישראל - כולם שוין לענין חומה וגודרים עצמן מלטמע בעובדי כוכבים:
 שאתה מחבב עמים - שאתה מצהיב להם פניך להשליטן על בניך:
 כל קדושיו - של ישראל בידך [הם] לשומרן:
 בלשון ארמי נאמר - יתנו תרגום של ישנו כמו ושנתם ותנינן (דברים ו):
 אם תנו כולם - וכן רובן יהיו שונין ועוסקים בתורה כשיגלו בעמים:
 עתה אקבצם - בקרוב אקבצם:
 ויחלו מעט וגו' - ואף [אם] מועטין הן השונין בעמים יחלו ממשא מלך ושרים יהיו בטלים מלשאת משא מלך ושרים, יחלו כמו לא יחל דברו (במדבר ל):
 מנדה בלו והלך - דריוש צוה את פחת עבר הנהר על אנשי כנסת הגדולה:
 מנת המלך - מגבת מסים שהן מטילין תמיד על בני המדינה:
 ארנונא - עישורי תבואות ובהמות מדי שנה בשנה:
 כריא חדתא - יציאת כריית באר מים חיים לשתות:
 לא מידויל - לא ימצאו בו מים והפסדתם חנם ויתמי לאו בני מחילה נינהו דליחלו:

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף טז/א

ומגלן דמפקרינן נכסיה דכתיב וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה ומגלן דנצינן ולייטינן ומחינן ותלשינן שיער ומשבעינן דכתיב ואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם ומגלן דכפתינן ואסרינן ועבדינן הרדפה דכתיב הן למות הן לשרושי הן לענש נכסין ולאסורין מאי לשרושי אמר אדא מרי אמר נחמיה בר ברוך אמר רב חייא בר אבין אמר רב יהודה הרדפה מאי הרדפה אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב מגדין לאלתר ושונין לאחר שלשים ומחרימין לאחר ששים

רש"י מועד קטן דף טז/א

יחרם הוא וכל רכושו - דהפקר בית דין הפקר מהכא נפקא לן בכל דוכתי:

ואריב עמם ואקללם - לאותם שהושיבו נשים נכריות:

דכפתינן - ידיו ורגליו:

ואסרינן ליה - שקושרין אותו על העמוד להלקותו:

הרדפה - קא מפרש רב יהודה בריה דרב שמואל לרודפו מיד, דכיון דלא ציית דינא מגדין אותו:

ושונין - ומגדין אותו פעם אחרת:

לממונא - שחייב ממון לחבירו, ולא רצה לשלם על פי בית דין:

פרק ח'**תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סה/א**

אמרה ליה ברתיא דרב חסדא לרב חסדא לא בעי מר מינס פורתא אמר לה השתא אתו יומי דאריכי וקטיני ונינים טובא אמר רב נחמן בר יצחק אנן פועלי דיממי אנן רב אחא בר יעקב זיף ופרע אמר רבי אלעזר הבא מן הדרך אל יתפלל שלשה ימים שנאמר ואקבצם אל הנהר הבא אל (אחוא) [אהוא] ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם וגו' אבוה דשמואל כי אתי באורחא לא מצלי תלתא יומי

פרישה על או"ח סימן ריט

(יא) יש לו תשלום לברך כל זמן שירצה וכו'. אבל בארחות חיים כתוב בשם הרמב"ן דעד שלשה ימים מברכין. ואני מצאתי כתוב דטעמא מדאמרינן בעירובין (סה.) הבא מן הדרך לא יתפלל עד שלשה ימים נראה דעד שלשה ימים קרוי בא מן הדרך ע"כ [בב"י]. ונ"ל דאע"ג דאנן לא נהגינן כן היינו מטעם שאנו אין מכוונין כ"כ בתפילה כמו בזמניהם מ"מ הטעם שפטור הבא מן הדרך עד שלשה ימים הוא מפני שנחלש מחמת טירדת הדרך אותו טעם לא נתבטל ושייך ג"כ בזמנינו הילכך דין זה של ארחות חיים איתא אף בזמנינו וק"ל:

רש"י קידושין דף ט/ב

ואבינה בעם - מי היה ומי לא היה ש"מ לא ידע עזרא מי עלה עמו ומי לא עלה עמו וסבור שהיו שם לזים כשרים ולא מצא ראויים לעבודה אלא מאותן שקצצו בהונות ידיהם בשיניהם ואמרו איך נשיר את שיר ה' וגו' במזמור על נהרות בבל (תהלים קלז) שאמר להם נבוכד נצר שירו לנו משיר ציון עמדו וקצצו בהונות ידיהם בשיניהם ואמרו לו איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר לא נשיר לא נאמר אלא איך נשיר אין לנו במה למשמש בנימי הכנורות מאותן עלו ומן הכשרים לא מצא לפי שהיו יושבים בבבל בשלוח והעולים בירושלים היו בעוני ובטורח המלאכה ובאימת כל סביבותיה והנך לויי דקתני מתניתין מהנך דלא חזו לעבודה היו:

תוספות יבמות דף פו/ב

ומבני לוי לא מצאתי שם - והא דתנן בקדושין (דף סט.) עשרה יוחסין עלו מבבל וקחשיב לזים וקרא נמי כתיב (עזרא א) ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימין והלזים וגו' אלמא עלו פרש"י בעשרה יוחסין (שם) דאותן לזים

שעלו עמו היו קצוצי בהונות כשאמר להם נבוכדנצר שירו לנו משיר ציון עמדו וקצצו בהונותיהן ואמרו איך
 נשיר את שיר ציון ולפי שלא מצא שם ראויים לשיר עמד וקנסם ואפילו למאן דאמר עיקר שיר בפה מכל מקום
 הקפיד משום דאיכא נמי מצוה בכל

ספר שמות פרק ו

(יז) בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְבְנֵי וְשִׁמְעִי לְמִשְׁפַּחָתָם:

(יח) וּבְנֵי קֹהֵת עֶמְרָם וַיִּצְהָר וְחֶבְרֹן וְעִזִּיאֵל וְשִׁנִּי תִּי קֹהֵת שְׁלֹשׁ וְשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה:

(יט) וּבְנֵי מְרָרִי מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַלְוִי לְתַלְדָּתָם:

תלמוד בבלי מסכת תענית דף ח/ב

בשדות ובכרמים אם לשבט לאילנות אם לארצו לזרעים אם לחסד ימצאהו בורות שיחין ומערות בימי רבי
 שמואל בר נחמני הוה כפנא ומותנא אמרי היכי נעביד ניבעי רחמי אתרתי לא אפשר אלא ליבעי רחמי אמותנא
 וכפנא ניסבול אמר להו רבי שמואל בר נחמני ניבעי רחמי אכפנא דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב
 דכתיב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון ומגן דלא מצליגן אתרתי דכתיב ונצומה ונבקשה מאלהינו על זאת
 מכלל דאיכא אחריתי במערבא אמרי משמיה דרבי חגי מהכא ורחמין למבעא מן קדם אלה שמיא על רוא דנא
 מכלל דאיכא אחריתי בימי רבי זירא גזור גזרה וגזור דלא למיתב בתעניתא אמר

תוספתא מסכת ערכין פרק ב

(ג) אלו הכלים שנפגמו בבית הראשון ולא עלתה להן ארוכה ועליהן הוא אומר (מ"א ו) נחשת ממורט ועליהן

הוא אומר (עזרא ח) כלי נחשת מוצהב טובה שנים חמודות כזהב מלמד שהיתה יפה כשנים כזהב רבי נתן
 אומר שני כלים היו שנאמר שנים. רבן שמעון בן גמליאל אומר שילוח היה המוציא מים בכאיסר אמר נרחיבנו
 כדי שירבו מימיו והרחיבוהו ונתמעטו מימיו וסתמיהו וחזר לתחלתו:

עין יעקב על מסכת ערכין אות (א)

שם תנו רבנן, אבוב ה'ה במקדש חלק ה'ה, דק ה'ה, של קנה ה'ה. ומימות משה ה'ה. צוה המלך וציפוחו זהב
 וקולו לא ה'ה ערב נטלו את ציפוי ו'ה קולו ערב כמו שה'ה. צלצל ה'ה במקדש, של נחשת ה'ה ו'ה קולו
 ערב ונפגם ושלחו חכמים והביאו אומנים מאלכסנדריא של מצרים ותקנוהו ולא ה'ה קולו ערב. נטלו [את]
 תקונו ו'ה קולו ערב כמו שה'ה מכתשת ה'ה במקדש של נחשת ה'ה ומימות משה ה'ה, ו'ה ה'ה מפתמת
 הבשמים. נתפגמה והביאו אומנים מאלכסנדריא של מצרים ותקנוהו ולא ה'ה ה'ה מפתמת [כמו שה'ה] נטלו
 [את] תיקונה ו'ה ה'ה מפתמת כמו שה'ה. אלו שני כלים נשתיירו ממקדש ראשון, ונתפגמו ולא ה'ה להם
 ארוכה ועליהם אמר דוד, (מלכים א ז) "נחשת ממורט" (דה"ב ד) "נחשת" (ממורק) [מרוק] ועליהם הוא אומר,
 (עזרא ח) "וכלי נחשת מוצהב [טובה] שנים חמודות (מזהב) [כזהב]" רב ושמואל, חד אמר, שניהם שקולים
 באחד של זהב, וחד אמר, כל אחד ואחד שקול בשנים של זהב. תני רב יוסף ששניהם שקולים באחד של זהב,
 תניא רבי נתן אומר, שניים היו, שנאר, שנים. אל תיקרי שנים אלא שניים:

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף י/ב

תני רבן שמעון בן גמליאל שילוח היה מקלח מים בכאיסר צוה המלך והרחיבוהו כדי שיתרבו מימיו ונתמעטו
 וחזרו ומיעטוהו והיה מקלח מים לקיים מה שנאמר אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל גבור בגבורתו וכן היה
 רבן שמעון בן גמליאל אומר הרדולים לא היה במקדש מאי הרדולים אמר אביי טבלא גורגדנא מפני שקולו
 ערב ומערבב את הנעמה: אמר רבא בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל מגריפה היתה במקדש
 עשרה נקבים היו בה כל אחד ואחד מוציא עשרה מיני זמר נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר במתניתא תנא
 היא אמה וגבוה אמה וקתא יוצא הימנה ועשרה נקבים היו בה כל אחד מוציא מאה מיני זמר נמצאת כולה
 מוציאה אלף מיני

רש"י ערכין דף י/ב
 צלצל - שני כלים מכין זה ע"ג זה וקולם דקה וקורין להן צנב"ש:
 מפטמת את הבשמים - שבה היו כותשין סממני הקטרת והיה קולה צלול ומפטמת הבשמים יפה ונותנת בהן
 ריח כדאמרי' בכריתות השוחק אומר היטב הדק היטב שהקול יפה לבשמים:
 שני כלים - צלצל ומכתשת נחושת:
 ממורט - דק שיכולין לקפלו:
 ממורק - קלל לווישנ"ט:
 שניים - שני צלצלים ושני מכתשות:
 בכאיסר - פי המעיין שהוא נובע שם רחב כאיסר:
 אל יתהלל חכם - שחכמתו אינה אלא מקלקלת לפי שכלי מקדש ראשון ע"פ הגבורה נעשו דכתיב (ד"ה א כח)
 הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית:
 הרדווליס טבלא גורגדנא - זוג ועינבל שקורים אישקליט"א:
 ומערבב את הנעימה - כשהיה קול זה מסיים:
 מגריפה - שבה גורפין את דשן המזבח וודי"ל והוא כעין כף:

תלמוד ירושלמי מסכת סוכה דף כה/א

חליל של מקדש של משה היה ושל קנה היה. נשבר ותיקנוה ולא היה קולו ערב כמות שהיה חזרו ונטלוהו
 וחזר לכמות שהיה. צלצל של מקדש של משה היה ושל נחושת היה נשבר ותיקנוהו ולא היה מצלצל כמות
 שהיה חזרו ונטלוהו וחזר לכמות שהיה. מכתשת של מקדש של משה היה ושל נחושת היה נשברה ותיקנוהו ולא
 היתה מפטמת כמו שהיתה חזרו ונטלוהו וחזרה לכמות שהיתה. אלו שני כלים שנשתברו בבנין הראשון ולא
 עלתה עליהן ארוחה עליהן הוא אומר נחשת מרוק נחשת ממורק וכלי נחשת מצהב טובה שנים חמודות כזהב
 תרין אמורין חד אמר חד מינייהון כתרין דדהב וחורנה אמר תרין מנהון כתרין דדהב. תני רבן שמעון בן
 גמליאל אומר שילוח היה מוציא מים כאיסר. אמרו נרחבנו וירבו מימיו הרחיבוהו ונתמעטו מימיו חזרוהו
 וגדרוהו וחזר לכמות שהיה. מגריפה רב ושמואל חד אמר עשרה נקבים היו בה כל אחד ואחד היה מוציא מאה
 מיני זמר וחורנה אמר מאה נקבים היו בה כל אחד ואחד היה מוציא עשרה מיני זמר מדברי שניהם היתה
 מוציאה אלף מיני זמר. מוספי שבת ומוספי ראש חדש מי קודם. ר' ירמיה סבר מימר מוספי שבת ומוספי ר"ח
 מוספי ר"ח קודמין. חייליה דר' ירמיה מן דא שירו של שבת ושירו של ראש חדש שירו של ראש חדש קודם
 א"ר יוסי שנייא דא"ר חייא בשם ר' יוחנן כדי לפרסמו ולהודיע שהוא ראש חדש. כיצד הוא עושה שוחט
 מוספי שבת ואומר עליהן שירו של ראש חדש ברם הכא מוספי שבת ומוספי ראש חדש מוספי שבת קודמין
 על שם כל התדיר מחבירו קודם את חבירו:

תלמוד בבלי מסכת הוריות דף ו/א

שבטים איקרו קהל אחד עשר שבטים לא איקרו קהל תניא ר"ש אומר מה תלמוד לומר ופר שני בן בקר תקח
 לחטאת אם ללמד שהם שנים והלא כבר נאמר ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה' [אלא] יכול
 [תהא] נאכלת חטאת ללוים ת"ל ופר שני שני לעולה מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת כיצא בו אמר
 רבי יוסי הבאים מהשבי הגולה הקריבו [עלות] לאלהי ישראל פרים שנים עשר וגו' הכל עולה הכל עולה סלקא
 דעתך אפשר שחטאת עולה אלא הכל כעולה מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת דתניא רבי יהודה
 אומר על עבודת כוכבים הביאום ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודת כוכבים שעשו בימי צדקיהו בשלמא
 לרבי יהודה משכחת לה להני שנים עשר חטאות כגון דחטאו שנים עשר שבטים דמיתו שנים עשר שעירים אי
 נמי דחטאו שבעה שבטים ושאר אונן בגרירה ולרבי שמעון נמי משכחת לה כגון דחטאו אחד עשר שבטים
 דמיתו אחד עשר שעירים ואידך דב"ד אלא לרבי מאיר דאמר בית דין מביאין ולא צבור שנים עשר היכי

משכחת ליה כגון דחטאו והדר חטאו והדר חטאו עד תריסר זימני והא מייתי להו הנהו דחטאו אמר רב פפא כי גמירי חטאת שמתו בעליה במיתה הני מילי ביחיד אבל לא בצבור לפי שאין מיתה בצבור מנא ליה לרב פפא הא אילימא מדכתי' תחת אבותיך יהיו בניך אי הכי אפילו ביחיד נמי אלא דוקיא דרב פפא משעיר דראש חדש דאמר רחמנא מייתי מתרומת הלשכה והא מייתי להו מישראל והנך דפיישי היכי מייתו אלא שמע מינה חטאת שמתו בעליה בצבור קרבה מי דמי שעיר ר"ח דלמא לא מייתו מצבור אבל הכא ודאי מייתו אלא טעמא דרב פפא מהכא דכתיב כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ראויה כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים מדכתיב אשר פדית מי דמי התם כולוהו איתינון מגו דמכפרה אחיים מכפרה נמי אמתים אלא הכא מי הוון חיים אין הכי נמי דכתיב ורבים מהכהנים והלויים וראשי האבות וגו' ודלמא מועטין הוון ולא רבים הוון הכתיב (ולא הכירו בקול) [ואין העם מכירים קול] תרועת השמחה לקול בכי העם [וגו'] והקול נשמע עד למרחוק והא מזידין הוון הוראת שעה היתה הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי אילים תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה כנגד מי אלא הוראת שעה היתה הכא נמי הוראת שעה היתה תנו רבנן מת אחד מן הצבור חייבין אחד מבית דין פטורין

טור אבן העזר סימן טז

כותית אע"פ שאין בה לאו אסור המדרבנן ואם בא עליה בזנות דרך מקרה מכין אותו מכות מרדות ואם יחדה לו בזנות חייב עליה מדרבנן משום נדה ומשום שפחה ומשום עכו"ם ומשום זונה כתב הרמב"ם ז"ל בא על הכותית משאר העכו"ם דרך אישות לוקה מן התורה או ישראלית שנבעלה לעכו"ם דרך אישות לוקה מן התורה משום לא תתחתן בס' אחד ז' עכו"ם ואחד כל העכו"ם באיסור זה ע"כ ונ"ל שאינו אלא בז' עכו"ם דלא קי"ל כרבי שמעון דאמר כי יסיר לרבות כל המסירין ואפילו בז' עכו"ם אין לוקין משום לא תתחתן אלא לאחר שנתגיירו אבל בעודם עכו"ם לא שייך בהו חתנות ואינו לוקה עד שיבעול ואז לוקה עליה משום לא תקח ואם בא עליה בפרהסיא לעיני י' מישראל ה' קנאים פוגעי' בו פירוש הממהר וזריו להורגו ה"ז ה' משובח והוא שמעצמו יקנא לה' ויפגע בו אבל אם לב"ד לשאול אין מורין לו לעשות ואין רשאים לפגוע בו אלא בשעת מעשה אבל פירש ממנה אין הורגין אותו והורגו נהרג עליו ולא עוד אלא אפ' בא הקנאי להרוג הבעול ונשטם הבעול והרג הקנאי להציל עצמו מידו אין הבעול נהרג עליו לא פגעו קנאין ולא הלקוהו ב"ד הרי עונשו מפורש בקבלה שהוא בכרת שנא' כי חלל יהודה את קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר יכרת ה' לאיש אשר יעשנה וכתב הרמב"ם עון זה אע"פ שאין בו מיתת ב"ד אל יהא קל בעיניך אלא יש בו הפסד שאין בכל העריות כמוהו שכן מן הערוה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל הוא ובנו מן הכותית אינו בנו ומסיר אותו להיות אחר עכו"ם ודבר זה גורם לידבק בעכו"ם שהבדילנו ה' מהם ולשוב מאחרי ה' ולמעול בו ושפחה שהוטבלה לשם עבדות אסורה לבן חורין אחד שפחתו ואחד שפחת חברו והבא עליה מכין אותו מכות מרדות גם בזה כתב הרמב"ם ז"ל אל יהי עון זה קל בעיניך מפני שאין בו מלקות מן התורה שגם זה גורם לבן לסור מאחרי ה' שהבן הוא עבד ונמצא גורם לזרע הקדש להתחלל ולהיות עבדים והבא על השפחה אפילו בפרהסיא אין קנאין פוגעין בו נתערב ולד של ישראל בולד שפחה שניהן עבדים וכופין בעל

תוספות קידושין דף סח/ב

הניחא לר"ש - פי' דדריש טעמא דקראי ה"נ אמר טעמא דחיתון דאי לא כתיב כי יסיר ה"א מסברא דמיירי משבעה עממים לפי שהם אדוקין בעבודת כוכבים יותר משאר אומות ולפיכך לא תתחתן וכתב רחמנא כי יסיר לרבות כל המסירין אלא לרבנן דלא דרשי טעמא דקרא א"כ אי לאו קרא יתירא ה"א לא תתחתן מיירי בכל האומות ואיצטריך כי יסיר לומר דוקא בשבעה עממים א"כ בשאר אומות מנליה:

ספר ישעיה פרק סא

(ט) וְנִדְעָ בְּגוֹיִם יִרְעֶם וְצִאֲצָאֵיהֶם בְּתוֹךְ הָעַמִּים כָּל רְאִיֵּיהֶם יִפְרֹוּם כִּי הִם יִרְעוּ בְּרֹדֶי יְדוּדֵי: (י) שׁוֹשׁ אֲשֵׁישׁ בִּידוּד תִּגְלַל נַפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי יֵשַׁע מְעִיל צְדָקָה יַעֲטֵנִי כְּחַתָּן יִכְהֶן פֶּאֶר וְכַכְלָה תַּעֲבֶדָה כְּלִיָּהּ: (יא) כִּי כְּאֶרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָהּ וְכַנְגְּהָ זְרוּעֶיהָ תִּצְמִיחַ כֵּן אֲדַנִּי יְדוּד יִצְמִיחַ צְדָקָה וְתַהֲלֶה נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם:

ספר ויקרא פרק יח

- (כז) כי את כל התועבת האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ:
 (כח) ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם:
 (כט) כי כל אשר יעשה מכל התועבת האלה ונכרתו הנפשות העשות מקרב עמם:
 (ל) ושמתם את משמתי לבלתי עשות מחקות התועבת אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם אני ידוד אלהיכם:

ספר ויקרא פרק כ

- (כב) ושמתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אתם ולא תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לשבת בה:
 (כג) ולא תלכו בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם כי את כל אלה עשו ואקן בם:
 (כד) ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני ידוד אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים:

ספר מלאכי פרק ב

- (יא) בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש ידוד אשר אהב ובעל בת אל נכר:
 (יב) יכרת ידוד לאיש אשר יעשנה ער וענה מאהלי יעקב ומגיש מנחה לידוד צבאות:

יהושע פרק כג

- (א) ויהי מימים רבים אחרי אשר הניח ידוד לישראל מפל איביהם מסביב ויהושע זקן בא בימים:
 (ב) ויקרא יהושע לכל ישראל לזקניו ולראשיו ולשפטי ולשטריו ויאמר אלהם אני זקנתי באתי בימים:
 (ג) ואתם ראיתם את כל אשר עשה ידוד אלהיכם לכל הגוים האלה מפניכם כי ידוד אלהיכם הוא הנלחם לכם:
 (ד) ראו הפלתי לכם את הגוים הנשארים האלה בנחלה לשבטיכם מן הירדן וכל הגוים אשר הכרתי והים הגדול מבוא השמש:
 (ה) וידוד אלהיכם הוא יהדפם מפניכם והוריש אתם מלפניכם וירשתם את ארצם כאשר דבר ידוד אלהיכם לכם:
 (ו) וחקותם מאד לשמר ולעשות את כל הכתוב בספר תורת משה לבלתי סור ממנו ימין ושמאל:
 (ז) לבלתי בוא בגוים האלה הנשארים האלה אתכם ובשם אלהיהם לא תזכרו ולא תשביעו ולא תעבדום ולא תשתחוו להם:
 (ח) כי אם בידוד אלהיכם תדבקו כאשר עשיתם עד היום הזה:
 (ט) ויורש ידוד מפניכם גוים גדלים ועצומים ואתם לא עמד איש בפניכם עד היום הזה:
 (י) איש אחד מכם ירדף אלף כי ידוד אלהיכם הוא הנלחם לכם כאשר דבר לכם:
 (יא) ונשמרתם מאד לנפשתיכם לאהבה את ידוד אלהיכם:
 (יב) כי אם שוב תשובו ודבקתם ביתר הגוים האלה הנשארים האלה אתכם והתחתנתם בהם ובאתם בהם והם בכם:
 (יג) ידוע תדעו כי לא יוסיף ידוד אלהיכם להוריש את הגוים האלה מלפניכם והיו לכם לפח ולמוקש ולשטט בצדיכם ולצננים בעיניכם עד אבדכם מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לכם ידוד אלהיכם:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פב/א

לא פגעו בו קנאין מהו אינשייה רב לגמריה אקרויהו לרב כהנא בחלמיה בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלים כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר אתא אמר ליה הכי אקרוין אדכריה רב לגמריה

בגדה יהודה זו עבודת כוכבים וכן הוא אומר [כן] בגדתם בי בית ישראל נאום ה' ותועבה נעשתה בישראל ובירושלים זה משכב זכור וכן הוא אומר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא כי חלל יהודה קדש ה' זו זונה וכן הוא אומר לא (יהיה קדש) [תהיה קדשה מבנות ישראל] ובעל בת אל נכר זה הבא על הכותית וכתוב בתריה יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה (מאלהי) [מאלהי] יעקב ומגיש מנחה לה' צבאות תלמיד חכם הוא לא יהיה לו ער בחכמים ועונה בתלמידים אם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש מנחה לה' צבאות אמר רבי חייא בר אבוי כל הבא על הכותית כאילו מתחתן בעבודת כוכבים דכתיב ובעל בת אל נכר וכי בת יש לו לאל נכר אלא זה הבא על הכותית

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ל/ב

ובמנחה בתעניתא מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא מצפרא כינופיא היכי עבדינן אמר אביי מצפרא לפלגיה דיומא מעיינינן במילי דמתא מפלגיה דיומא לפניא ריבעא דיומא קרא ומפטרי וריבעא דיומא בעו רחמי שנאמר ויקראו בספר תורת ה' אלהיהם רביעית היום ורביעית (היום) מתוודים ומשתחיים ואיפוך אנא לא סלקא דעתך דכתיב ואלי יאספו כל חרד בדברי אלהי ישראל על מעל הגולה ואני יושב משומם עד למנחת הערב וכתוב ובמנחת הערב קמתי מתענית:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף יא/א

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה שנאמר לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו והני מילי בבתיים אבל בקשקושי ואברורי לית לן בה אמר רב אשי אנא עבדי למתא מחסיא דלא חרבה והא חרבה מאותו עון לא חרבה: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב תחת

משנה ברורה סימן קג

(ה) גבוה מכל בתי העיר - שנאמר לרומם את בית אלהינו. ויש מקומות שאין נזהרין בזה וכתבו האחרונים שהטעם דכיון דיש שם הרבה בתי עו"ג שגבוהים מביהכ"נ א"כ בלא"ה ליכא הכירא לביהכ"נ ומ"מ ראוי לכתחלה לזיזהר בזה בכל מה דאפשר כי בגמרא החמירו מאד ע"ז ע"ש וכן כתב בש"ת:

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף פב/א

עשרה תקנות תיקן עזרא שקורין במנחה בשבת וקורין בשני ובחמישי ודנין בשני ובחמישי ומכבסים בחמישי בשבת ואוכלין שום בערב שבת ושתהא אשה משכמת ואופה ושתהא אשה חוגרת בסניר ושתהא אשה חופפת וטובלת ושיהו רוכלין מחזירין בעיירות ותיקן טבילה לבעלי קריין: שיהו קוראין במנחה בשבת משום יושבי קרנות:

ושיהו קוראין בשני ובחמישי עזרא תיקן והא מעיקרא הוה מיתקנא דתניא וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי כנגד כהנים ליום וישראלים אתא הוא תיקן תלתא גברי ועשרה פסוקי כנגד עשרה בטלנין: ודנין בשני ובחמישי דשכיחי דאתו למקרא בסיפרא: ושיהו מכבסין בחמישי בשבת משום כבוד שבת: ושיהו אוכלין שום בע"ש משום עונה דכתיב אשר פריו יתן בעתו וא"ר יהודה ואיתימא רב נחמן ואיתימא רב כהנא ואיתימא רבי יוחנן זה המשמש מטתו מע"ש לע"ש תנו רבנן חמשה דברים נאמרו בשום משביע ומשחין ומצהיל פנים ומרבה הזרע והורג כנים שבבני מעיים וי"א מכניס אהבה ומוציא את הקנאה: ושתהא אשה משכמת ואופה כדי שתהא פת מצויה לעניים: ושתהא אשה חוגרת בסניר משום צניעותא: ושתהא אשה חופפת וטובלת דאורייתא היא דתניא ורחץ את בשרו במים שלא יהא דבר חוצץ בין

בשרו למים את בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער אמרי דאורייתא לעיוני דלמא מיקטר אי נמי מאוס מידי משום חציצה

תלמוד ירושלמי מסכת יבמות דף יג/א

יעקב איש כפר גבוריה אזל לצור אתון שאלין ליה מהו מיגזר בריה דארמיית' בשובתה. וסבר מישרי לון מן הדא (במדבר א) ויתלדו על משפחות' לבית אבותם. שמע ר' חגיגי אמר ייתי אייתוניה דילקי. אמר לי' מאיכן אתה מלקיני. אמר לי' מן הדא דכתיב (עזרא י) ועתה נכרות בריית לאלהינו. אמר ליה מן הקבלה את מלקיני. אמר ליה (שם) וכתורה יעשה. אמר ליה מן הדא אורייה א"ל מן ההיא דאמר רבי יוחנן בשם ר"ש בן יוחי כתיב (דברים שם) לא תתחתן במ. וכתיב כי יסיר את בנך מאחרי. בנך מישראל קרוי בנך. ואין בנך מגויה קרוי בנך אלא בנה.

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף לו/ב

רבא אמר הפקר ב"ד היה הפקר דאמר רבי יצחק מנין שהפקר ב"ד היה הפקר שנאמ' וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה רבי אליעזר אמר מהכא אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי ה

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף טז/א

הכוכבים ומגלן דמפקרינן נכסיה דכתיב וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה ומגלן דנצינן ולייטינן ומחינן ותלשינן שיער ומשבעינן דכתיב ואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם ומגלן דכפתינן

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף יא/א

במזומנין לה מעשה ברבן גמליאל שאמר השכימו לי שבעה לעלייה השכים ומצא שמונה אמר מי הוא שעלה שלא ברשות ירד עמד שמואל הקטן ואמר אני הוא שעליתי שלא ברשות ולא לעבר השנה עליתי אלא ללמוד הלכה למעשה הוצרכתי אמר לו שב בני שב ראויות כל השנים כולן להתעבר על ידך אלא אמרו חכמים אין מעברין את השנה אלא במזומנין לה ולא שמואל הקטן הוה אלא איניש אחרינא ומחמת כיסופא הוא דעבד כי הא דיתיב רבי וקא דריש והריח ריח שום אמר מי שאכל שום יצא עמד רבי חייא ויצא עמדו כולן ויצאו בשחר מצאו רבי שמעון ברבי לרבי חייא אמר ליה אתה הוא שציערת לאבא אמר לו לא תהא כזאת בישראל ורבי חייא מהיכא גמיר לה מרבי מאיר דתניא מעשה באשה אחת שבאתה לבית מדרשו של רבי מאיר אמרה לו רבי אחד מכם קדשני עמד רבי מאיר וכתב לה גט כריתות ונתן לה עמדו כתבו כולם ונתנו לה ורבי מאיר מהיכא גמיר לה משמואל הקטן ושמואל הקטן מהיכא גמיר לה משכניה בן יחיאל דכתיב ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנחנו מעלנו באלהינו ונושב נשים נכריות מעמי הארץ ועתה יש מקוה לישראל על זאת ושכניה בן יחיאל מהיכא גמר לה מיהושע דכתיב ויאמר ה' אל יהושע קום לך למה זה אתה נופל על פניך חטא ישראל אמר לפניו רבונו של עולם מי חטא אמר לו וכי דילטור אני לך הטל גורלות ואיבעית אימא ממשא דכתיב עד אנה מאנתם תנו רבנן משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל